

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі

Секретаріат Кабінету
Міністрів України

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД ПРИ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

2024 р.

ЗМІСТ

I. ОПИС ПРОБЛЕМАТИКИ.....	3
II. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	4
III. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА.....	5
IV. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	7
V. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ.....	13
1. Загальні відомості про учасників опитування.....	13
2. Склад громадських рад та його формування.....	15
3. Виконання громадськими радами завдань та функцій, передбачених Типовим положенням.....	21
4. Проведення громадськими радами громадської експертизи та громадської антикорупційної експертизи.....	32
5. Проведення засідань громадських рад та інша діяльність.....	34
6. Взаємодія між органами виконавчої влади та громадськими радами.....	37
7. Особливості діяльності громадських рад у період воєнного стану.....	41
VI. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	42

I. ОПИС ПРОБЛЕМАТИКИ

Громадські ради при органах виконавчої влади як механізм залучення громадськості до формування та реалізації державної політики були запроваджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378.

У процесі вдосконалення цього механізму відповідне нормативне регулювання зазнавало змін. Так, у 2010 році нове Типове положення про громадську раду було затверджено постановою Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996.

У 2019 році постановою Кабінету Міністрів № 353 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996» було змінено процедуру формування та діяльності громадських рад. Зокрема, були посилені експертні функції громадських рад, встановлені фахові критерії до інститутів громадянського суспільства та делегованих ними представників, уточнені питання щодо функціонування громадських рад (планування діяльності, проведення засідань та ін.) тощо.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів від 16.08.2022 р. № 909 «Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996» в період воєнного стану та протягом шести місяців з дня його припинення призупинено формування нового складу громадських рад та продовжено строк повноважень діючих громадських рад.

Водночас план заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (розпорядження Кабінету Міністрів від 14.02.2023 № 160) передбачає подальшу роботу над удосконаленням функціонування громадських рад, зокрема проведення аналізу їх роботи.

II. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Завдання дослідження:

- проаналізувати діяльність громадських рад, у т. ч. після прийняття Урядом у 2019 році постанови № 353 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996», якою було внесено зміни до процедури їх формування, діяльності, а також взаємодію громадських рад з органами виконавчої влади, при яких вони утворені;
- дослідити, як вплинув воєнний стан на діяльність громадських рад та їх взаємодію з органами виконавчої влади, при яких вони утворені;
- виявити проблемні питання, що виникають у процесі формування громадських рад, їх діяльності та взаємодії з органами виконавчої влади, при яких вони утворені.

Об'єкт дослідження: громадські ради як механізм залучення громадськості до формування та реалізації державної політики.

Предмет дослідження: практика формування та функціонування громадських рад при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, Київській міській державних адміністраціях, їх взаємодії з органами виконавчої влади, а також зміни у діяльності громадських рад під час правового режиму воєнного стану.

Методи дослідження:

1. Аналіз законодавства у сфері формування та функціонування громадських рад;
2. Вивчення публічно відомих закордонних практик діяльності консультативно-дорадчих органів за участю громадськості;
3. Проведення опитування представників громадських рад, утворених при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, Київській міській державних адміністраціях, а також представників зазначених органів виконавчої влади (інтернет анкетування);
4. Проведення інтерв'ю з представниками громадських рад, органів виконавчої влади та експертами у сфері розвитку громадянського суспільства (експертне інтерв'ю).

III. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

Функціонування переважної більшості громадських рад в Україні врегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”. Зазначеною постановою, зокрема, затверджене Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації.

Відповідно до Типового положення (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 № 353) громадська рада при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі держадміністрації є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики.

До складу громадської ради можуть бути обрані представники громадських об'єднань, релігійних, благодійних організацій, творчих спілок, професійних спілок та їх об'єднань, асоціацій, організацій роботодавців та їх об'єднань, медіа, які зареєстровані в установленому порядку та реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади або на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Представники інститутів громадянського суспільства можуть бути обрані до складу громадської ради, якщо вони є фахівцями у відповідних сферах, що підтверджується наявністю відповідної освіти, наукового ступеня, публікацій, досліджень, а також досвідом участі у реалізації проектів.

За рішенням органу влади склад громадської ради може формуватися шляхом рейтингового голосування на установчих зборах або рейтингового електронного голосування.

Відповідно до Типового положення кількісний склад громадської ради не може становити більше ніж 35 осіб, а строк повноважень становить два роки з дня затвердження її складу.

Слід виокремити громадські ради та ради громадського контролю при окремих органах виконавчої влади, які утворюються відповідно до законів України та діють на підставі власних положень. Це, зокрема, Громадська рада при Національному агентстві з питань запобігання корупції (утворюється відповідно до Закону України “Про запобігання корупції”), Громадська рада при АРМА (утворюється відповідно до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»), Рада громадського контролю при НСЗУ (утворюється відповідно до Закону України “Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення”), Консультаційно-експертна рада при КРАІЛ (утворюється відповідно до Закону України “Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення

азартних ігор”)), Рада громадського контролю при БЕБ (утворюється відповідно до Закону України “Про Бюро економічної безпеки України”). Основним завданням зазначених консультативно-дорадчих органів є здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, при яких вони утворені.

Водночас слід зазначити, що відповідно до статті 22 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» для підготовки рекомендацій щодо виконання завдань міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади у міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади може утворюватись колегія як консультативно-дорадчий орган. Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади можуть утворюватися інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймає міністр, керівник центрального органу виконавчої влади. Кількісний та персональний склад колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і положення про них затверджує міністр, керівник центрального органу виконавчої влади.

Також відповідно до частини дев'ятої статті 39 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», голови місцевих державних адміністрацій утворюють для сприяння здійсненню повноважень місцевих державних адміністрацій консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи, служби та комісії, члени яких виконують свої функції на громадських засадах, а також визначають їх завдання, функції та персональний склад.

Використані джерела:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

IV. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Утворення консультативно-дорадчих органів за участю представників заінтересованих сторін є поширеною практикою як у міжнародних інституціях, так і в окремих країнах та регіонах.

Керівними принципами щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, затвердженими Комітетом міністрів Ради Європи у 2017 році, передбачено, що органи публічної влади, НУО та громадянське суспільство в цілому можуть розглядати питання про створення різних платформ як постійного місця для діалогу й участі. Такі платформи можуть охоплювати регулярні громадські слухання, громадські форуми, консультативні ради чи аналогічні структури.

Крім того, відповідно до Стандартів Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” (OGP) урядам країн-членів OGP рекомендується створювати форуми/платформи із залученням багатьох заінтересованих сторін для забезпечення координації процесів OGP у країні. Форум/платформа має бути інклюзивною та структурованою таким чином, щоб жодна група, уряд чи громадянське суспільство, не були надмірно або недостатньо представленими.

У цьому дослідженні наведено приклади консультативних та дорадчих органів, що діють при європейських інституціях та органах державної влади в окремих країнах та є платформами для діалогу між відповідними органами влади та громадянським суспільством. Зокрема, досліджено засади роботи таких консультативних та дорадчих органів, їх завдання та функції, процедуру їх формування тощо.

Європейський економічний і соціальний комітет (EESC)

Європейський економічний і соціальний комітет (EESC) є дорадчим органом ЄС, до складу якого входять 329 представників організацій роботодавців, працівників та інших представників заінтересованих сторін громадянського суспільства, зокрема в економічній, громадській, професійній та культурній сферах з кожної країни-члена. Члени EESC висуваються національними урядами та призначаються Радою Європейського Союзу на 5-річний строк з можливістю продовження. Кількість представників від кожної країни залежить від населення країни-члена ЄС. EESC обирає свого президента та двох віце-президентів на два з половиною роки.

EESC надає висновки Європейській Комісії, Раді Європейського Союзу та Європейському Парламенту як за їх запитом, так і за власною ініціативою. У певних випадках проведення консультацій Європейської Комісії чи Ради Європейського Союзу з EESC є обов’язковим.

Основні завдання EESC:

- сприяння кращому зв’язку європейської політики та законодавства з економічними, соціальними та громадянськими умовами на місцях, допомога Європейському Парламенту, Раді Європейського Союзу та Європейській Комісії, використовуючи досвід і репрезентативність членів EESC, налагодження діалогу і докладання зусиль для досягнення консенсусу задля загального блага;

- сприяння розвитку Європейського Союзу з більш широкою участю, який більше відповідає громадській думці, діючи як інституційний форум, що представляє, інформує, виражає погляди та забезпечує діалог з організованим громадянським суспільством;

- популяризація цінностей, на яких ґрунтується європейська інтеграція, і просування в Європі та усьому світі справи демократії та демократії участі, а також ролі організацій громадянського суспільства.

Пленарні засідання EESC відбуваються 9 разів на рік, рішення приймаються простою більшістю голосів. Усі висновки передаються до органів ЄС, які приймають рішення, а потім публікуються в Офіційному журналі ЄС.

EESC має 6 спеціалізованих секцій, Консультативну комісію з промислових змін, 3 спеціалізовані аналітичні центри (обсерваторії), навчальні групи, до яких можуть залучатися експерти, також за потреби можуть створюватись тимчасові підкомітети з окремих питань.

Конференція міжнародних неурядових організацій Ради Європи

Конференція міжнародних неурядових організацій складається з понад 300 міжнародних неурядових організацій, які мають статус учасника Ради Європи. Статус учасника може бути наданий Радою Європи міжнародним організаціям, які: 1) поважають і захищають цінності та принципи Ради Європи; 2) своєю діяльністю можуть сприяти досягненню більш тісного союзу, зазначеного в статті 1 Статуту Ради Європи; 3) створюються на основі установчого акта, прийнятого на демократичних засадах; 4) мають демократичну структуру та управління; 5) є особливо репрезентативними у сфері (сферах) своєї компетенції, сферах діяльності Ради Європи; 6) представлені на європейському рівні, тобто мають членів принаймні в п'яти державах-членах Ради Європи; 7) створені та провадять діяльність не менше двох років на момент звернення про надання статусу участі; 8) вже мають робочі відносини з Радою Європи; 9) здатні робити внесок і брати активну участь в обговореннях та діяльності Ради Європи; 10) можуть передати напрацювання Ради Європи суспільству.

Міжнародні неурядові організації беруть участь у діяльності Конференції через делегованих ними представників, контактні дані яких передаються Секретаріату Ради Європи до початку першої сесії Конференції кожного календарного року.

Основне завдання Конференції – представляти громадянське суспільство у діалозі з Комітетом міністрів, Парламентською асамблеєю та Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи.

Конференція міжнародних неурядових організацій є головною платформою для взаємодії громадянського суспільства з Радою Європи. Вона приймає рішення, резолюції та рекомендації іншим органам Ради Європи за їх запитом або за власною ініціативою, визначає та ухвалює стратегічні плани.

Конференція збирається у Страсбурзі двічі на рік, як правило, під час чергових сесій Парламентської асамблеї Ради Європи.

Органи управління Конференції складаються з Генеральної асамблеї, Постійного комітету, тимчасових (створених переважно на 2 роки) комітетів та експертних рад, Комітету з перевірки та суперечок, Апеляційного комітету.

Конференція очолюється президентом та двома віце-президентами, які обираються кожні три роки.

Соціально-економічна рада Нідерландів (SER)

Соціально-економічна рада Нідерландів (SER) консультує Уряд і Парламент Нідерландів з основних аспектів соціальної та економічної політики. Рада була заснована законом у 1950 році та діє на підставі Акта про Соціально-економічну раду.

SER надає рекомендації за запитами міністрів або Генеральних штатів, а також за власною ініціативою. Рекомендації SER стосуються різноманітних соціальних та економічних питань, таких як ринок праці, пенсії або освіта. SER також надає консультації з питань охорони здоров'я, навколишнього середовища, енергетики тощо, однак зосереджується на їх соціальних та економічних аспектах.

SER має голову, виконавчий комітет, генерального секретаря та комітети.

До складу SER входять не менше тридцяти і не більше сорока п'яти членів. Одна третина членів призначаються загальноновизнаними організаціями підприємців, друга третина – загальноновизнаними організаціями найманих працівників і остання третина складається з незалежних експертів, призначених Королем Нідерландів.

Кількісний склад та кількість членів від кожної організації визначається Королем. Члени SER призначаються на два роки з можливістю повторного призначення. Голова SER призначається Королем строком на два роки. Голова SER має двох заступників, які призначаються SER та мають бути представлені групами, відмінними від тієї, яку представляє голова SER. До складу комітетів можуть бути включені експерти, які не є членами SER.

Засідання SER проводяться за умови присутності більш як половини дійсних членів. Водночас, якщо більше половини дійсних членів не зібрались на скликані двічі поспіль засідання, наступне засідання проводиться, незалежно від кількості присутніх. Ще однією особливістю у роботі SER є те, що у разі якщо під час обговорення рішення з якогось питання жоден із членів не вимагає голосування, пропозиція вважається прийнятною.

Крім того, у Нідерландах діє добре розвинена система дорадчих органів. У королівстві існує три типи консультативних рад:

тимчасові консультативні ради - надають консультації з питань політики протягом максимум 4 років;

одноразові консультативні колегії – надають одноразово рекомендації щодо актуального питання державної політики, після чого припиняють своє існування;

постійно діючі консультативні ради – стратегічні колегії (консультують у широкій сфері політики); технічні колегії (надають консультації з однієї сфери політики).

З метою впорядкування системи дорадчих органів в Нідерландах діє *Рамковий закон про консультативні ради*.

Відповідно до закону консультативна рада – це рада, завданням якої є консультування уряду щодо загальнообов'язкових постанов або політики уряду.

Королівським указом може бути створено консультативну раду для надання консультацій з обмеженого за часом питання (в основному на два роки). Цей період

може бути продовжений один раз королівським указом максимум ще на два роки. Консультативна рада для одноразових консультацій з конкретного питання може бути створена відповідно до рішення Уряду Королівським указом або міністерським розпорядженням на час консультації.

Члени консультативної ради призначаються на основі експертних знань, необхідних для надання консультацій у сфері політики, для якої було створено консультативну раду, а також на основі соціальних знань і досвіду.

Державні службовці, які працюють у міністерстві чи установі, службі чи компанії, що підпорядковані йому, не призначаються членами консультативної ради, завданням якої є надання консультацій з питань, до яких вони залучені у зв'язку зі своєю роботою.

Зовнішні консультативні органи при Міністерстві охорони здоров'я Канади

У 2022 році Міністерство охорони здоров'я Канади (Health Canada) затвердило Політику Health Canada щодо зовнішніх консультативних органів.

Політика застосовується до всіх ситуацій, коли Міністерство через свої відділення, дирекції та агентства використовує зовнішній консультативний орган на довгостроковій або тимчасовій основі. Зовнішні консультативні органи включають експертні/консультативні групи, цільові групи та комітети, членами яких є особи, які не належать до федерального уряду та обрані для надання експертних рекомендацій.

Зовнішній дорадчий орган створюється міністром або департаментом для надання консультацій з конкретних медичних, наукових, технічних, політичних або програмних питань у межах повноважень Міністерства охорони здоров'я Канади. Його члени не належать до федерального уряду та обираються для надання експертних консультацій Health Canada.

Міністерство охорони здоров'я Канади вирішує, коли створити консультативний орган, визначає його повноваження, коло питань, тривалість і членство. Консультативний орган надає рекомендації, які враховуються міністерством у своїй роботі та під час прийняття рішень. Міністерство охорони здоров'я Канади має вищі повноваження для прийняття рішень і несе відповідальність за всі рішення, прийняті на основі рекомендацій, отриманих від зовнішнього консультативного органу.

Міністерство охорони здоров'я Канади може створити консультативний орган для отримання зовнішніх консультацій, зокрема щодо:

- розробки та впровадження політики;
- розробки та реалізації програми;
- професійних або наукових питань, де є потреба доповнити експертизу Health Canada;
- питання, щодо якого бракує остаточних даних або наукової визначеності;
- питання, для якого були б корисними дані щодо оцінки ризику та вигоди, включаючи способи пом'якшення або мінімізації ризиків.

Health Canada запрошує експертів стати частиною консультативного органу, щоб поділитися своїми знаннями, досвідом або експертизою і працювати разом, щоб сформулювати рекомендації. Призначаючи осіб до консультативного органу, Health

Canada прагне створити групу з відповідними знаннями, експертизою та досвідом для надання найкращих рекомендацій.

Міністерство охорони здоров'я Канади може створити комітет з відбору членів до складу консультативного органу, а також оголосити відповідний конкурс. Окрім знань та досвіду кандидатів до складу консультативного органу Health Canada оцінює також їх професійну репутацію, зв'язки та інтереси, загальнодоступну інформацію про кандидата та його заяви, а також особисті якості.

Консультативний орган повинен мати не менше двох осіб. Оптимальна кількість членів залежить від повноважень консультативного органу. Голова консультативного органу призначається Health Canada з обов'язковим обґрунтуванням вибору. Члени консультативного органу після призначення мають подати декларацію про зв'язки та інтереси, у тому числі фінансові. Члени, які мають прямі фінансові інтереси, не можуть брати участь у будь-якому обговоренні консультативних органів або формулюванні рекомендацій, пов'язаних із цим інтересом.

Секретар консультативного органу призначається Health Canada з числа працівників міністерства.

Рада з розвитку громадянського суспільства (Хорватія)

Рада з розвитку громадянського суспільства є дорадчим органом Уряду Республіки Хорватія, який працює над розвитком співпраці між Урядом Республіки Хорватія та інститутами громадянського суспільства щодо створення стимулюючого середовища для розвитку громадянського суспільства, впровадження актів стратегічного планування та інших актів про розвиток філантропії, соціального капіталу та міжгалузевої співпраці в Республіці Хорватія.

Завданнями Ради є:

участь у постійному моніторингу та аналізі державної політики, що стосується та/або впливає на розвиток та діяльність громадянського суспільства та міжгалузеву співпрацю;

участь у наданні висновків Уряду щодо проектів нормативно-правових актів, які впливають на розвиток громадянського суспільства, організації належного залучення та участі інститутів громадянського суспільства в обговореннях нормативно-правових актів, стратегій і програм, які на рівні Республіки Хорватії, як і на європейському рівні, впливають на розвиток і діяльність громадянського суспільства, а також на співпрацю з державним і приватним сектором;

співробітництво у плануванні пріоритетів загальнодержавних програм щодо виділення фінансової підтримки проектам і програмам інститутів громадянського суспільства з державного бюджету та аналіз щорічних звітів органів державного управління, державних установ та інших державних органів щодо профінансованих проектів та програм інститутів громадянського суспільства;

участь у програмуванні та визначенні пріоритетів використання фондів Європейського Союзу та інших міжнародних фінансових інструментів і механізмів, відкритих для Республіки Хорватія, на основі ефективної системи консультацій з інститутами громадянського суспільства;

співпраця з хорватськими представниками інститутів громадянського суспільства в Європейському економічно-соціальному комітеті щодо формування позицій громадянського суспільства на рівні Європейського Союзу.

Також до повноважень Ради з питань розвитку громадянського суспільства належить підготовка та подання за відповідним запитом пропозицій щодо призначення представників інститутів громадянського суспільства до складу комісій, дорадчих або робочих органів при органах державної влади або державних установах.

До складу ради входять 37 осіб, а саме:

17 представників органів державної влади та державних установ;

14 представників інститутів громадянського суспільства з різних сфер діяльності;

три представника громадянського суспільства з числа фондів, профспілок та об'єднань роботодавців;

три представники національних асоціацій органів місцевого та регіонального самоврядування.

Голова, заступник голови, члени Ради та заступники призначаються на три роки і можуть бути призначені повторно. Для реалізації покладених на неї завдань Рада може створювати постійні та тимчасові робочі групи.

Використані джерела:

https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/kerivn-prins-grom-uchast.pdf

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-economic-and-social-committee-eesc_en

<https://www.eesc.europa.eu/en>

<https://rm.coe.int/rules-of-procedure-reglement-adopted-161220-en-fr/1680a0cf32>

<https://www.coe.int/en/web/ingo/the-conference-of-ingos-in-a-nutshell>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rijksoverheid/adviescolleges>

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0008159/2022-07-01>

<https://www.canada.ca/en/health-canada/corporate/about-health-canada/public-engagement/resource-centre/policy-external-advisory-bodies-health-canada-2022.html#a1.1>

<https://udruge.gov.hr/savjet-za-razvoj-civilnoga-drustva/120>

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_14_282.html

<https://www.opengovpartnership.org/ogp-participation-co-creation-standards/>

V. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

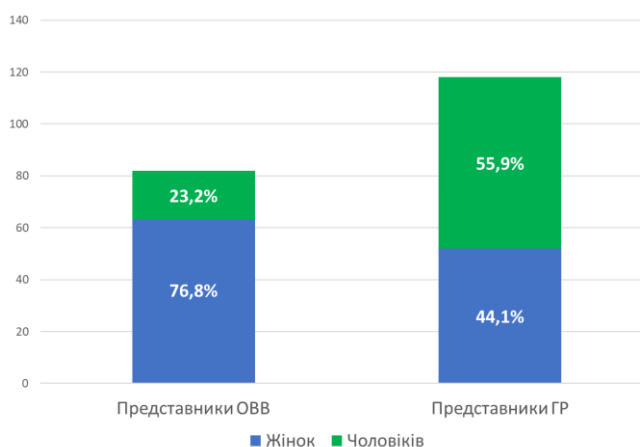
1. Загальні відомості про учасників опитування

В анкетуванні у межах дослідження взяли участь 200 осіб: 118 представників громадських рад та 82 представники органів виконавчої влади.

З 200 опитаних 115 (57,5%) жінок і 85 (42,5%) чоловіків.

З 82 опитаних представників органів виконавчої влади – 63 (76,8%) жінки і 19 (23,2%) чоловіків.

Із 118 опитаних представників громадських рад – 52 (44,1%) жінки і 66 (55,9%) чоловіків.

Діаграма 1.

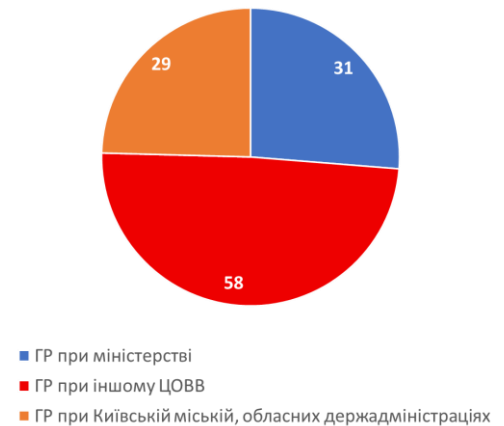
Зі 118 представників громадських рад, які взяли участь в опитуванні:

- 29 голів громадських рад;
- 18 заступників голів громадських рад;
- 62 члена громадських рад;
- 9 секретарів громадських рад.

Діаграма 2.

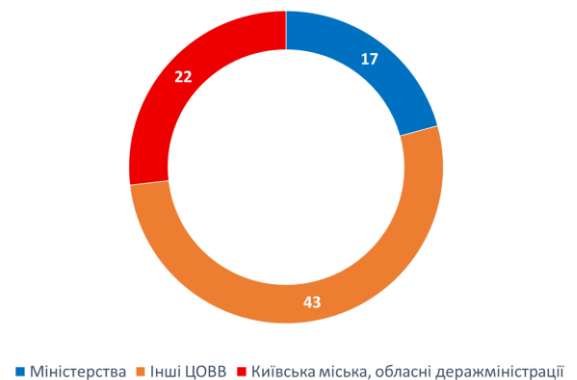
31 представник громадських рад при міністерствах;
 58 представників громадських рад при інших центральних органах виконавчої влади;
 29 представників громадських рад при Київській міській, обласних державних адміністраціях.

Діаграма 3.

З 82 представників органів виконавчої влади:

17 представників міністерств;
 43 представника інших центральних органів виконавчої влади;
 22 представника Київської міської, обласних державних адміністрацій

Діаграма 4.

65 (79%) опитаних представників органів виконавчої влади – представники структурних підрозділів з питань комунікацій, інформаційної діяльності, взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю. 17 (21%) – представники інших структурних підрозділів (з питань організаційно-аналітичного забезпечення, доступу до публічної інформації, гуманітарного або правового забезпечення, культури, праці, європейської інтеграції, екології та ін.).

Діаграма 5.

77 (93,9%) опитаних представників органів виконавчої влади вказали, що взаємодія з громадськістю належить до функціональних повноважень структурного підрозділу, який вони представляють.

2. Склад громадських рад та його формування

За даними опитування представників органів виконавчої влади, 17 (27%) громадських рад у чинному складі функціонують з 2020 року, 42 (66,7%) громадських рад – з 2021 року, 4 (6,3%) громадські ради – з 2022 року. У 19 опитаних органах виконавчої влади громадські ради не функціонують.

На момент проведення опитування при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, Київській міській державних (військових) адміністраціях діяли 64 громадські ради. Водночас, одним з органів виконавчої влади інформацію щодо громадської ради не було надано.

За даними, вказаними представниками органів виконавчої влади, склад 58 громадських рад (92%) було сформовано шляхом рейтингового голосування на установчих зборах, 5 (8%) – шляхом рейтингового електронного голосування.

Діаграма 6.

Представники органів виконавчої влади вказали, що при формуванні 3 (4,5%) громадських рад виникали проблемні питання, пов'язані з агресивною поведінкою кандидатів до складу громадської ради або відсутністю необхідних документів, передбачених Типовим положенням.

Одним з важливих питань, які стосуються процесу формування громадських рад та потребують уточнення в Типовому положенні, представники органів виконавчої влади і громадських рад, вказали *необхідність визначення механізму рейтингового електронного голосування при формуванні складу громадської ради*. Так, під час інтерв'ю представники органів виконавчої влади зазначали, що відмовлялись від проведення рейтингового електронного голосування під час формування громадської ради, оскільки відсутній чіткий механізм його проведення та відповідна платформа. Про *необхідність створення чіткої ідентифікованої системи (платформи) для електронного голосування* зазначали і експерти.

За інформацією представника Мін'юсту, після внесення змін до Типового положення у 2019 році значна кількість звернень від органів влади стосувалася саме надання роз'яснень щодо впровадження електронного голосування, оскільки положення визначає загальні вимоги щодо електронного голосування, але на практиці виникали питання щодо підбору платформ, за допомогою яких можна проводити електронне голосування, видатків на проведення електронного голосування, дотримання гарантій захисту інформації та персональних даних тощо.

На думку учасників опитування, потребує перегляду також питання щодо учасників рейтингового електронного голосування. Більшість (76,3%) представників громадських рад вважають, що брати участь у рейтинговому електронному голосуванні для формування складу громадської ради при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади мають кандидати до складу громадської ради, 18,6% вважають, що голосувати мають громадяни незалежно від місця проживання (діаграма 7). Серед інших варіантів пропонувались члени громадських об'єднань, що висувають кандидатів до складу громадської ради, а також представники інститутів громадянського суспільства, напрямок діяльності яких відповідає сфері роботи міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, при якому утворюється громадська рада.

Діаграма 7.

Натомість голоси щодо участі у рейтинговому електронному голосуванні для формування складу громадської ради при обласних, Київській міській державних адміністраціях розподілились дещо інакше. 54,2% представників громадських рад вважають, що брати участь у голосуванні мають кандидати до складу громадської ради, 42,4% вважають, що голосувати мають громадяни, що проживають на території відповідної адміністративної одиниці (Діаграма 8). Серед інших варіантів пропонувались громадяни, незалежно від місця проживання, а також представники інститутів громадянського суспільства, що мають всеукраїнський статус, або зареєстровані на території відповідної адміністративної одиниці.

Діаграма 8.

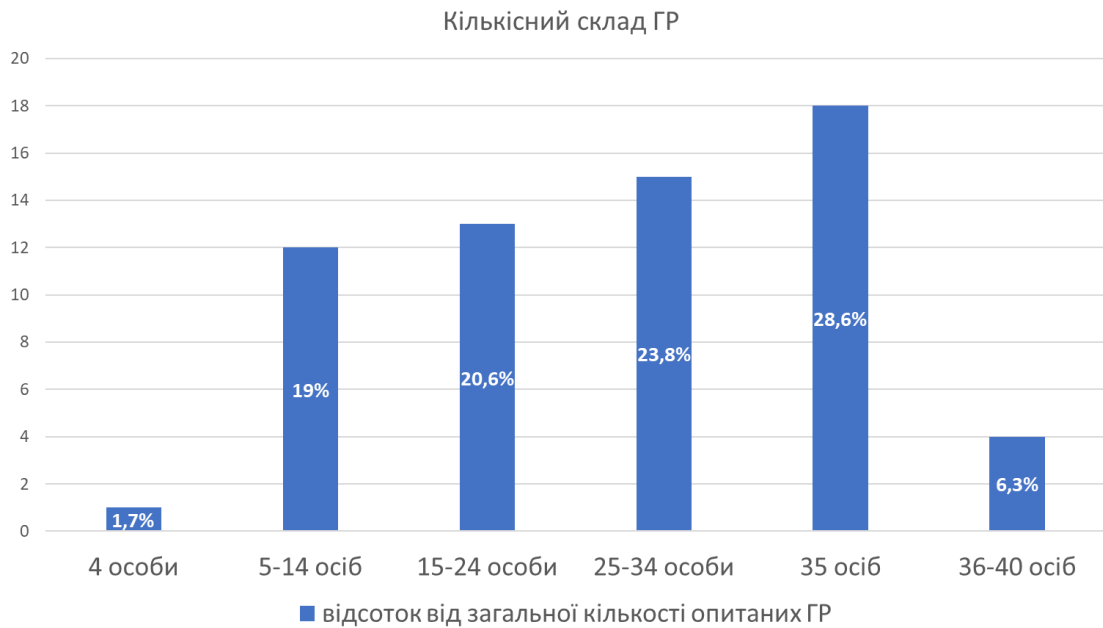
Окремі учасники опитування та експерти також зазначали про *необхідність створення громадських рад при територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.*

Інші питання щодо процесу формування громадських рад, які, на думку учасників опитування, потребують нормативного врегулювання: уточнення механізму створення ініціативної групи; збільшення терміну повноважень громадської ради до трьох років; уточнення процедури з'ясування згоди наступного за черговістю кандидата у разі припинення будь-якою особою членства у громадській раді, а також механізму дій у разі, якщо неможливо встановити зв'язок з наступним за черговістю кандидатом.

Учасники опитування також зазначили про необхідність більшої поінформованості громадськості про механізм громадських рад, їх діяльність та інструменти впливу, можливості долучитись до участі у громадській раді.

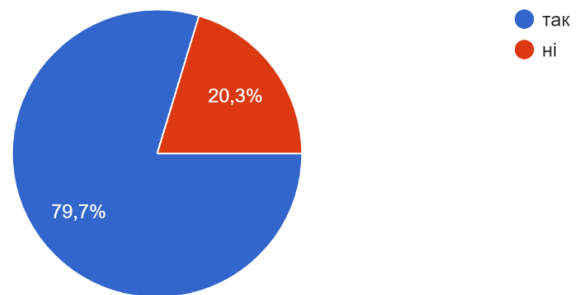
Кількісний склад громадських рад

Кількісний склад громадських рад різний. Так, у 18 (28,6%) громадських радах кількість членів складає 35 осіб, у 15 (23,8%) – від 25 до 34 осіб, у 13 (20,6%) – від 15 до 24 осіб, у 12 (19%) – від 5 до 14 осіб, 1 (1,7%) громадська рада налічує у своєму складі 4 особи. Крім того, у 4 (6,3%) громадських радах кількість членів складає від 36 до 40, що не відповідає Типовому положенню.

Діаграма 9.

Більшість опитаних представників громадських рад (79,7%) вважають оптимальним кількісний склад громадської ради, встановлений Типовим положенням (не більше 35 осіб) (див. Діаграму 10).

Діаграма 10.

Водночас, окремі учасники опитування та експерти вважають за необхідне зробити вимоги до кількості членів громадських рад більш гнучкими. Зокрема, пропонується надати органам виконавчої влади індивідуально визначати кількість членів громадської ради, виходячи з кола питань, які належать до компетенції органу влади, щоб забезпечити експертне представництво за всіма напрямками діяльності органу влади.

На думку експертів, після укрупнення міністерств дуже важко створити громадську раду з 35 осіб, члени якої були б експертами у всіх напрямках діяльності відповідного міністерства. Крім того, висловлювалися думки, що на рівні областей через великий обсяг питань граничний кількісний склад громадської ради було б доцільно збільшити до 75 осіб.

Розподіл за статтю серед членів громадських рад

За даними, наданими представниками органів виконавчої влади, у 2 громадських радах (3%) – рівний розподіл жінок і чоловіків, ще у 7 радах (10,6%) жінки складають переважну більшість (від 54% до 94% від загального складу). В інших випадках залучення жінок є меншим за чоловіків (див. Діаграму 11).

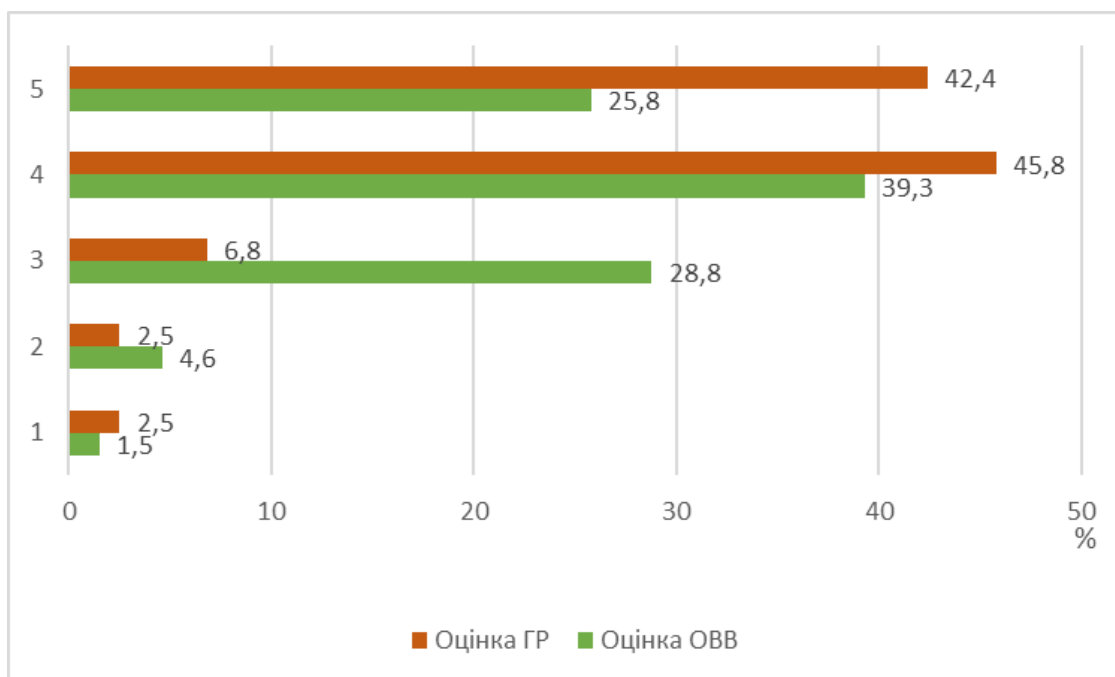
Діаграма 11.

Водночас всі опитані представники органів виконавчої влади та громадських рад зазначили, що під час обрання складу громадської ради були забезпечені рівні можливості для жінок і чоловіків, а також вказали на відсутність практичних перешкод для членства жінок у громадській раді та залучення їх до роботи допоміжних органів громадських рад.

Експертність

Під час внесення змін до Типового положення у 2019 році значну увагу було приділено саме підвищенню експертного рівня громадських рад. Опитані представники громадських рад та експерти відзначають, що після внесення змін до критеріїв членства у громадських радах, їх склад став більш якісним.

На діаграмі 12 представлено оцінку експертного рівня громадських рад представниками органів виконавчої влади та громадських рад за шкалою від 1 (дуже низький) до 5 (дуже високий). Як бачимо, *переважна більшість опитаних оцінює експертний рівень громадських рад вище середнього*. Однак представники органів виконавчої влади є дещо скептичнішими в такій оцінці, ніж представники громадських рад.

Діаграма 12.

Водночас під час опитування зазначалося, що відомі експертні організації та аналітичні центри не заінтересовані брати участь у діяльності громадських рад. На думку експертів та ряду представників громадських рад, це пов'язано з відсутністю часу та ресурсів для додаткового навантаження, а також з тим, що у громадських радах не дуже багато експертних організацій високого рівня, щоб забезпечити ефективний діалог. Тому потужні експертні організації знаходять інші шляхи впливу на прийняття рішень і вироблення політики. Як можливе рішення цієї проблеми, окремі учасники опитування зазначили необхідність залучення донорської допомоги для оплати експертної роботи членів громадських рад.

Також пропонувалося додатково переглянути, встановлені у Типовому положенні, вимоги до кандидатів до складу громадських рад. Зокрема, *додатково підвищити вимоги до експертного та професійного рівня кандидатів до складу громадських рад при міністерствах та центральних органах виконавчої влади.* Водночас, на думку експерта, підвищення вимог до експертності на місцевому рівні суттєво зменшує кількість кандидатів до складу громадських рад, а на рівні районів такі фахівці можуть бути взагалі відсутні.

Крім того, на думку учасників опитування, *потребують уточнення критерії, які доводять, що інститути громадянського суспільства реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади.*

На думку деяких опитаних експертів, потребує перегляду загальний підхід до формування громадських рад. Зокрема, склад громадських рад має *формуватись органом виконавчої влади за професійно-фаховою ознакою*, адже консультативно-дорадчий орган, який формується керівником органу виконавчої влади більш ефективний, оскільки орган влади до нього дослухається. *Частина членів громадської ради мають призначатися за квотою керівника органу виконавчої влади, частина може обиратися інститутами громадянського суспільства.* У громадські ради при місцевих органах виконавчої влади також пропонується

включати квоту представників органів самоорганізації населення, громадських формувань з охорони громадського порядку тощо.

Крім того, переважна більшість учасників, опитаних шляхом інтерв'ювання, звертала увагу на потребу у проведенні навчань для членів громадських рад.

3. Виконання громадськими радами завдань та функцій, передбачених Типовим положенням

Під час опитування представникам органів виконавчої влади та громадських рад було запропоновано відповісти на запитання, зокрема, щодо виконання покладених на громадські ради завдань та функцій у різні роки діяльності, починаючи з 2020 року.

Відповідно до Типового положення основними завданнями громадської ради є:

- сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;

- сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної, регіональної політики;

- сприяння залученню представників заінтересованих сторін до проведення консультацій з громадськістю та моніторингу результатів формування та реалізації державної, регіональної політики;

- проведення відповідно до законодавства громадського моніторингу за діяльністю органу виконавчої влади;

- здійснення підготовки експертних пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів з питань формування та реалізації державної, регіональної політики.

Відповідно до покладених завдань громадська рада:

- 1) готує та подає органу виконавчої влади пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю;

- 2) готує та подає органу виконавчої влади пропозиції щодо організації консультацій з громадськістю, у тому числі щодо залучення представників заінтересованих сторін;

- 3) готує та подає органу виконавчої влади обов'язкові для розгляду пропозиції, висновки, аналітичні матеріали щодо вирішення питань у відповідній сфері, підготовки проектів нормативно-правових актів, удосконалення роботи органу;

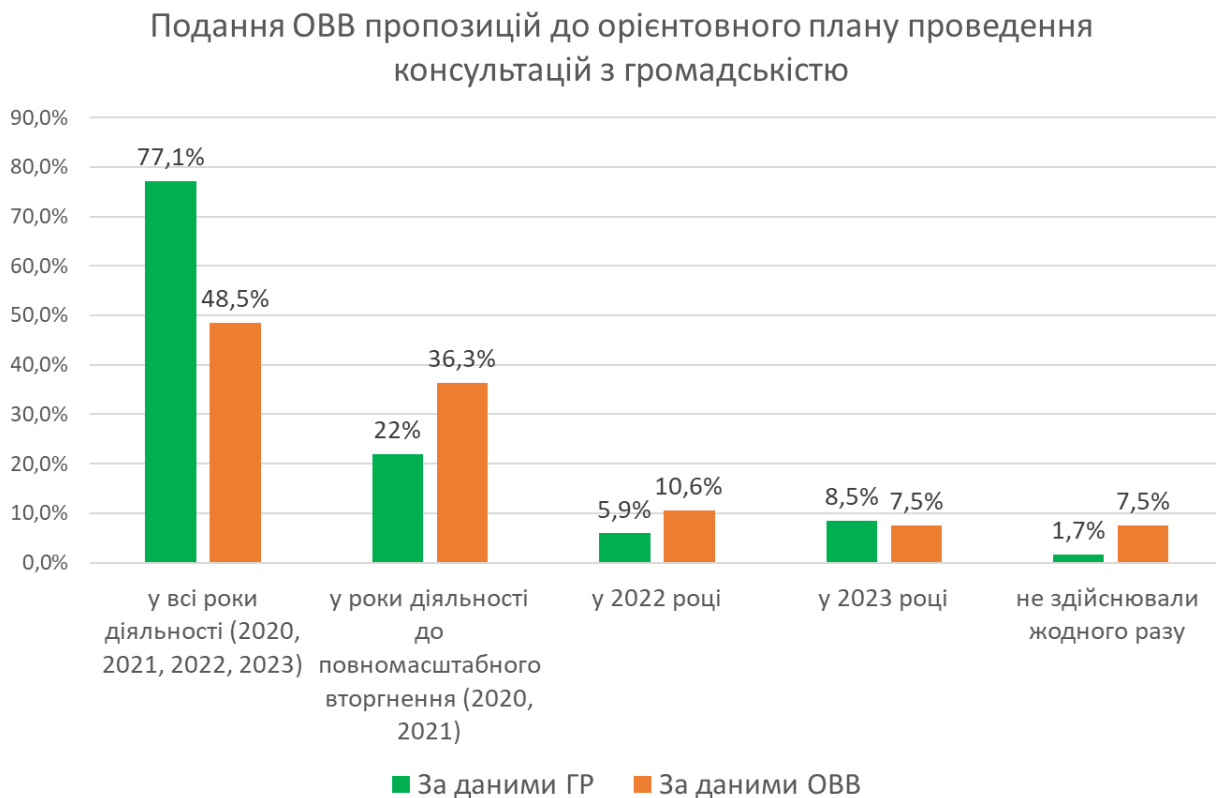
- 4) проводить громадський моніторинг за врахуванням органом виконавчої влади пропозицій та зауважень громадськості, забезпеченням ним прозорості та відкритості своєї діяльності, а також дотриманням нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;

- 5) інформує громадськість про свою діяльність, прийняті рішення та стан їх виконання, подає в обов'язковому порядку відповідні відомості органу виконавчої влади для оприлюднення на його офіційному веб-сайті та будь-яким іншим способом;

- 6) збирає, узагальнює та подає органу виконавчої влади пропозиції громадськості щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення;

- 7) готує та оприлюднює щорічний звіт про свою діяльність.

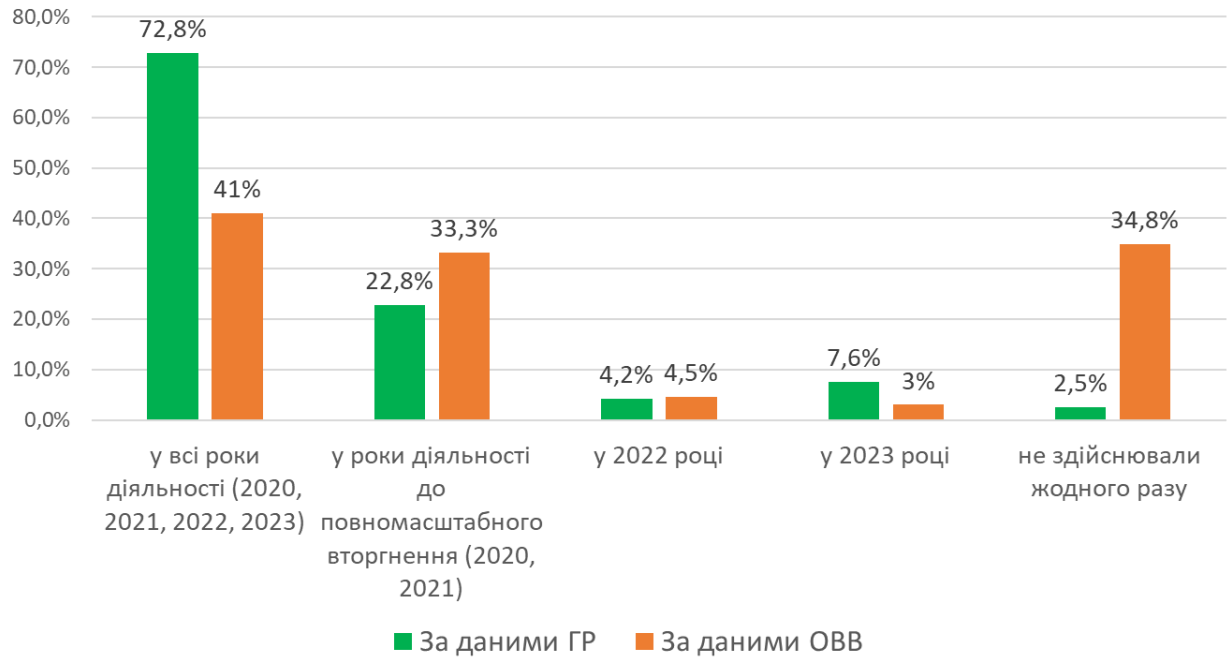
Результати опитування представників органів виконавчої влади та громадських рад щодо здійснення низки основних функцій у певний період діяльності (всі роки, до повномасштабного вторгнення, у 2022, 2023 роках) представлені на діаграмах 13–21.

Діаграма 13.

Протягом 2020–2023 років пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю подавали від близько половини громадських рад, за даними опитаних представників органів виконавчої влади, до 77%, за даними представників рад. Лише незначна частина громадських рад (до 7,5%, за даними представників органів виконавчої влади) жодного разу не брали участь у підготовці орієнтовного плану за всі роки діяльності.

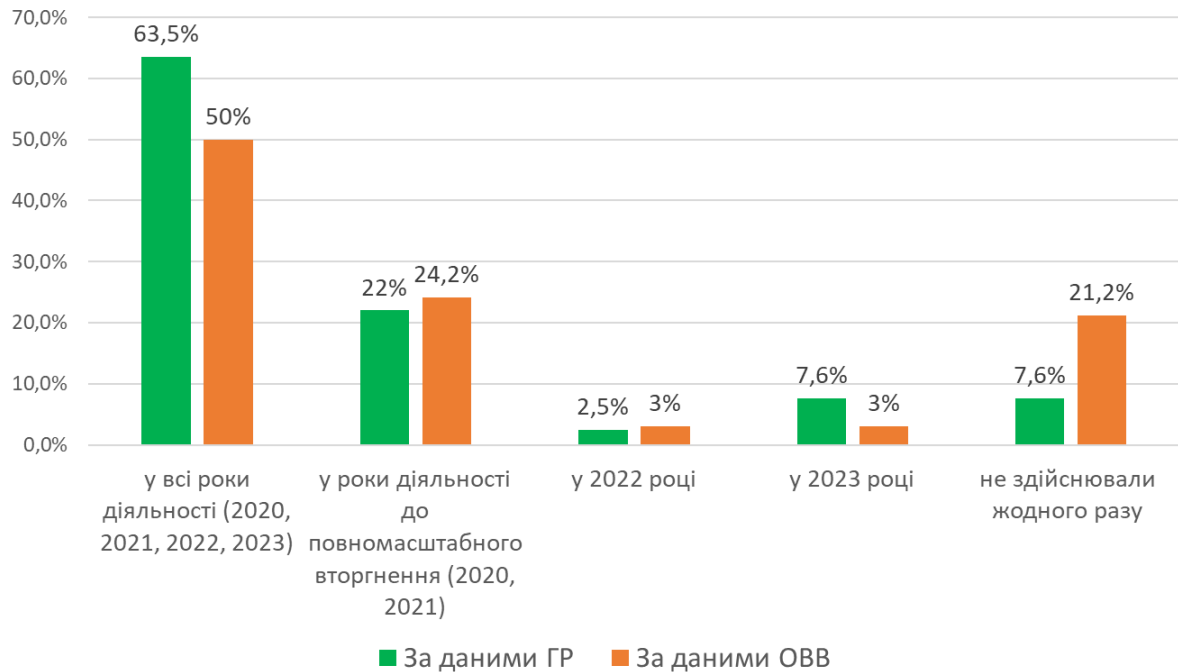
Подання ОБВ пропозицій щодо організації консультацій з громадськістю, у тому числі щодо залучення представників заінтересованих сторін

Діаграма 14.

Значна частина громадських рад подавала пропозиції щодо організації консультацій з громадськістю протягом всіх років діяльності (від 41%, за даними органів виконавчої влади, до близько 73%, за даними представників рад). Водночас привертає увагу показник “не здійснювали жодного разу” – близько 35%, за даними органів виконавчої влади. Оскільки понад 90% громадських рад функціонують з 2020–2021 років, такий показник може свідчити, що виконання відповідної функції громадськими радами було ускладнено не лише умовами воєнного часу, а й іншими факторами.

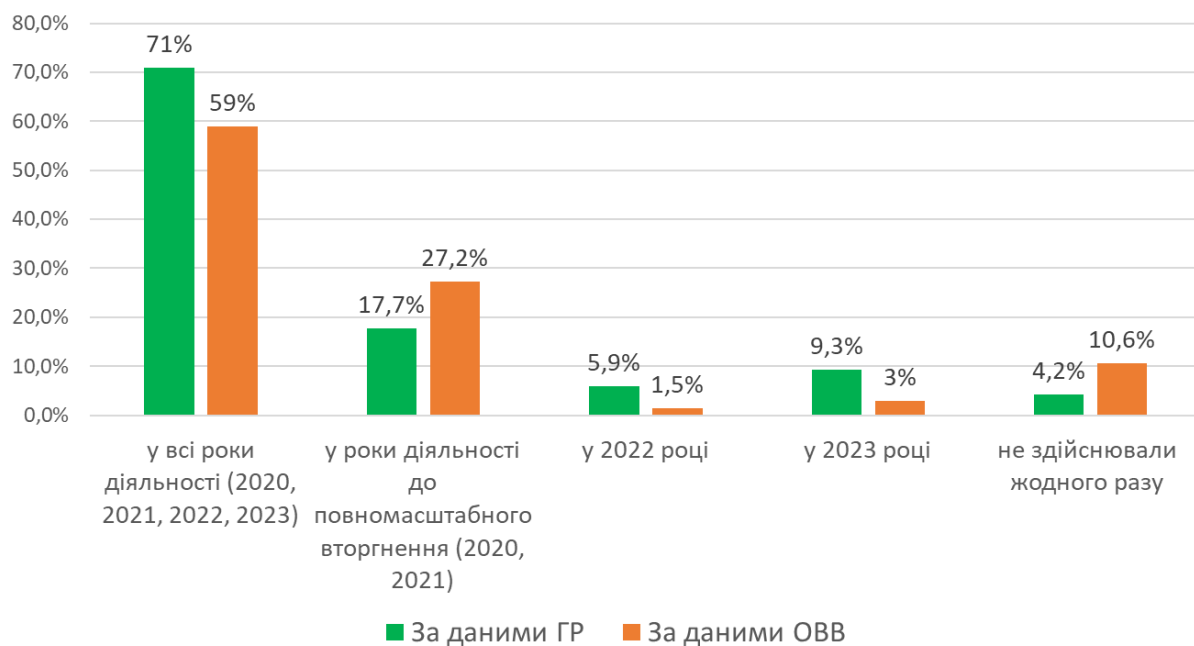
Здійснення моніторингу врахування ОБВ пропозицій та зауважень громадськості

Діаграма 15.

Принаймні половина громадських рад (від 50%, за даними опитаних представників органів виконавчої влади, до близько 64%, за даними представників рад) протягом всіх років своєї діяльності здійснювали моніторинг врахування відповідним органом виконавчої влади пропозицій та зауважень громадськості. Водночас, як і за попереднім показником, слід звернути увагу, що за даними опитаних представників органів виконавчої влади, майже кожна п'ята громадська рада не виконувала цю функцію жодного разу. Це може свідчити, що рівень виконання цієї функції залежить не лише від воєнного часу, або громадські ради, що провадять таку діяльність, не подають відповідну інформацію органам виконавчої влади, при яких вони утворені.

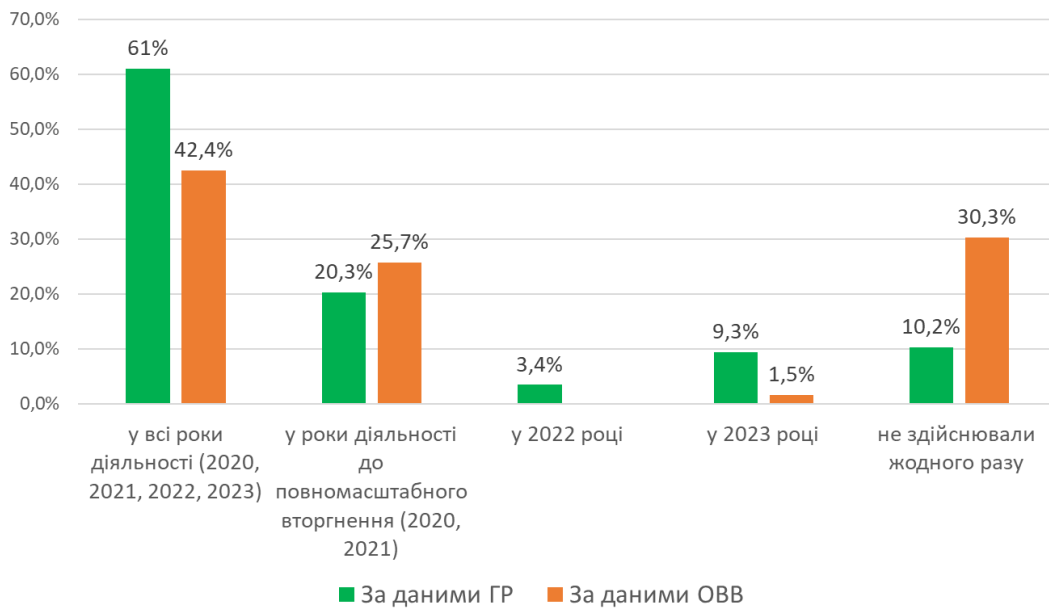
Збір, узагальнення та подання ОБВ пропозицій громадськості
щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне
значення

Діаграма 16.

Переважна більшість громадських рад, за даними опитування і представників органів виконавчої влади, і представників рад, здійснювала збір, узагальнення та подання відповідному органу виконавчої влади пропозицій громадськості щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення, протягом усіх років своєї діяльності.

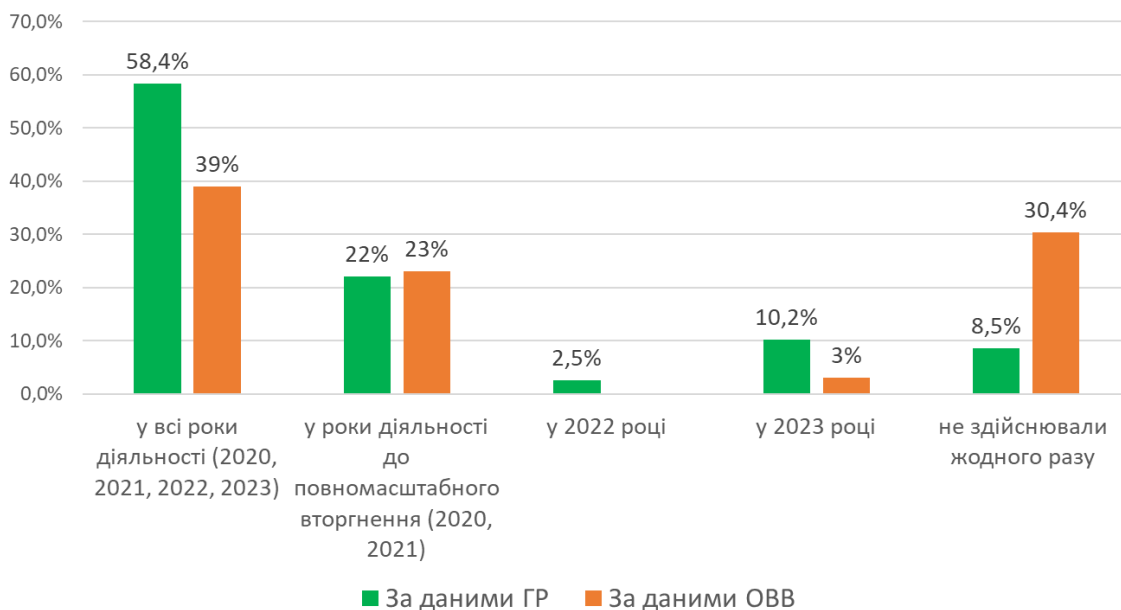
Здійснення громадського моніторингу забезпечення ОБВ прозорості та відкритості своєї діяльності

Діаграма 17.

Значна частина громадських рад (від 42%, за даними опитаних представників органів виконавчої влади, до 61%, за даними представників рад) здійснювали громадський моніторинг забезпечення органами виконавчої влади прозорості та відкритості протягом усіх років своєї діяльності. Водночас, близько третини громадських рад, як свідчать відповіді представників органів виконавчої влади, не виконували відповідну функцію протягом усіх років своєї діяльності. Це може свідчити, що рівень виконання цієї функції залежить не лише від воєнного часу, або громадські ради, що провадять таку діяльність, не подають відповідну інформацію органам виконавчої влади, при яких вони утворені.

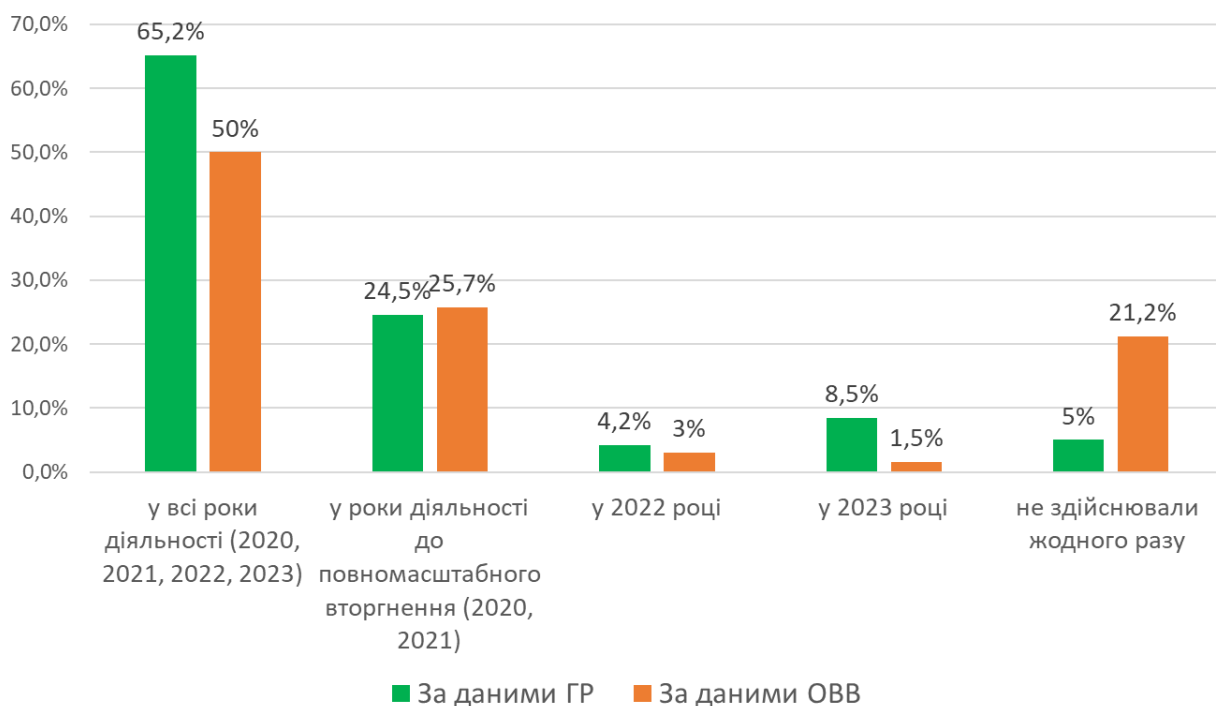
Здійснення громадського моніторингу дотримання ОБВ
нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та
протидію корупції

Діаграма 18.

Так само, як і за попереднім показником, значна частина громадських рад здійснювала громадський моніторинг дотримання органами виконавчої влади нормативно-правових актів, спрямованих на протидію корупції, протягом усіх років своєї діяльності. Схожі результати і за відповіддю “не здійснювали жодного разу” – близько третини рад, за даними органів виконавчої влади, загалом не здійснювали цю функцію безвідносно до початку повномасштабного вторгнення (або громадські ради, що провадили таку діяльність, не подавали відповідну інформацію органам виконавчої влади, при яких вони утворені).

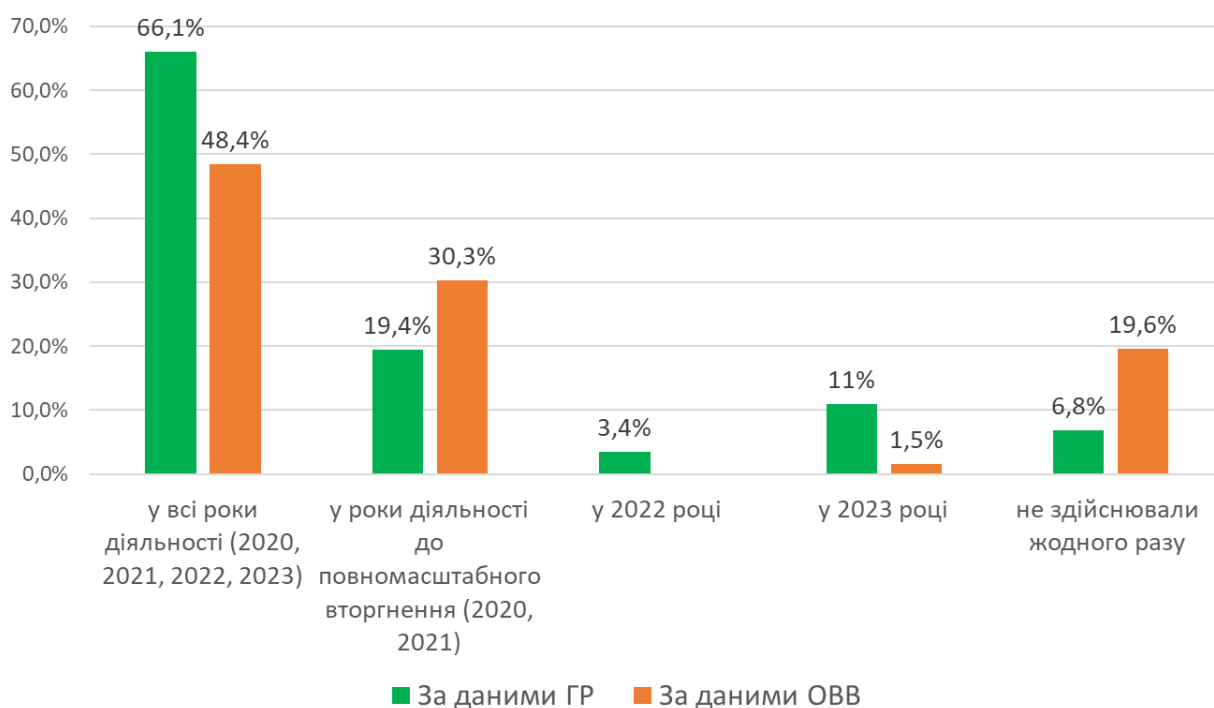
Подання ОБВ пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів щодо вирішення проблемних питань у сфері його діяльності

Діаграма 19.

Принаймні половина громадських рад (від 50%, за даними опитаних представників органів виконавчої влади, до 65%, за даними представників рад) подавали органу пропозиції, висновки, аналітичні матеріали щодо вирішення проблемних питань у відповідній сфері протягом усіх років своєї діяльності. Водночас, за даними опитаних представників органів виконавчої влади, кожна п'ята громадська рада не виконувала цю функцію жодного разу. Це може свідчити про наявність інших факторів, крім воєнного часу, які ускладнюють роботу громадських рад за цим напрямом.

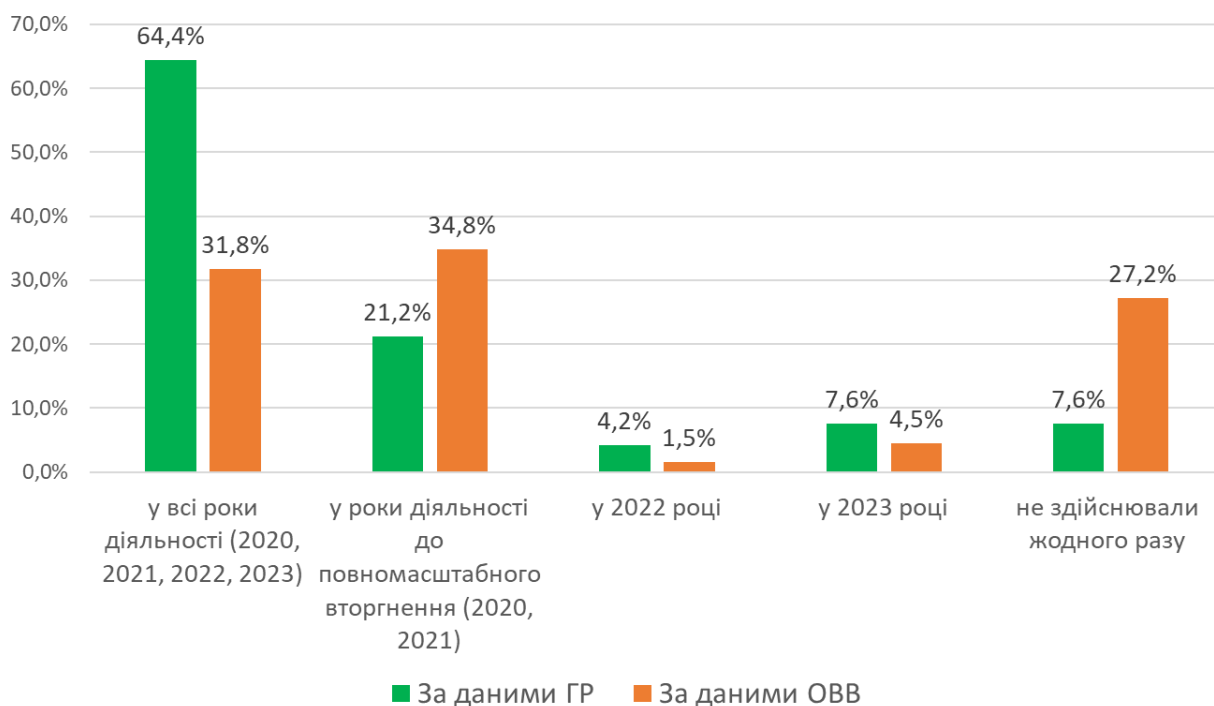
Подання ОБВ пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів щодо щодо підготовки проектів нормативно-правових актів

Діаграма 20.

Так само, як і за попереднім показником, принаймні близько половини громадських рад подавали пропозиції, висновки, аналітичні матеріали щодо підготовки проектів нормативно-правових актів протягом всіх років діяльності. Водночас схожими є і результати за відповіддю “не здійснювали жодного разу” – до цієї категорії можна віднести кожен п’яту раду, за даними представників органів виконавчої влади, що свідчить про наявність додаткових факторів, які впливають на виконання відповідної функції, крім воєнного часу.

Подання пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів щодо удосконалення роботи ОВВ

Діаграма 21.

Подання пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів щодо удосконалення роботи органу виконавчої влади представники органів виконавчої влади та громадських рад оцінюють з розбіжністю у два рази – за даними органів виконавчої влади, протягом всіх років діяльності цю функцію виконували близько третини рад, однак, за даними представників громадських рад, це робили понад 64% рад. Водночас 27% громадських рад, як свідчать відповіді представників органів виконавчої влади, не здійснювали цю діяльність жодного разу, отже на рівень виконання цієї функції впливали й інші фактори, крім воєнного часу.

Як бачимо, значна частина, іноді – більше половини громадських рад (за оцінками представників і органів виконавчої влади, і громадських рад) виконували основні функції, передбачені Типовим положенням, протягом усіх років діяльності – як до повномасштабного вторгнення, так і після. Разом з цим виконання функцій для певної частини громадських рад було ускладнено після повномасштабного вторгнення. Однак, слід звернути увагу, що, за оцінками органів виконавчої влади (представники громадських рад оцінюють свою роботу більш позитивно), низку функцій близько третини громадських рад не виконували протягом усіх років своєї діяльності. Отже, на спроможність громадських рад здійснювати відповідну діяльність можуть впливати й інші фактори, крім воєнного часу. Йдеться, наприклад, про такі функції, як подання органу виконавчої влади пропозицій щодо: організації консультацій з громадськістю, зокрема залучення заінтересованих сторін, вирішення проблемних питань у сфері діяльності органу, підготовки проектів нормативно-правових актів, удосконалення роботи органу виконавчої влади.

Серед факторів, які спричинили те, що певні функції, передбачені Типовим положенням, у якомусь році не здійснювалися, опитані представники громадських рад відзначили наступні:

- низький рівень активності або експертності громадської ради, відсутність інтересу та мотивації членів громадської ради;
- низький рівень взаємодії органу виконавчої влади з громадською радою, неврахування пропозицій громадської ради;
- введення воєнного стану та пов'язаних з цим обмежень, бойові дії або окупація регіону, виїзд частини членів громадських рад за межі регіону/країни, вступ частини членів на службу у ЗСУ;
- відсутність методичних рекомендацій щодо здійснення громадського моніторингу за діяльністю органу виконавчої влади, його прозорістю та відкритістю.

Найбільше пропозицій від представників громадських рад щодо діяльності громадських рад стосувалися надання громадським радам функцій контролю за діяльністю органів виконавчої влади. Однак, окремі опитані представники громадських рад відзначали, що під час воєнного стану не зовсім правильно допускати громадськість до нагальних питань, які є критично важливими в роботі держави, а перш ніж надавати функції контролю, потрібно більш якісно підійти до формування складу громадських рад, запровадити механізм запобігання так званім «рейдерським захопленням» громадських рад пов'язаними особами. Представники громадських рад вказували також на необхідність включення голів громадських рад до складу колегій органів виконавчої влади, надання членам громадських рад можливості брати участь у всіх робочих нарадах органу влади та мати безперешкодний доступ до керівництва органу влади та структурних підрозділів.

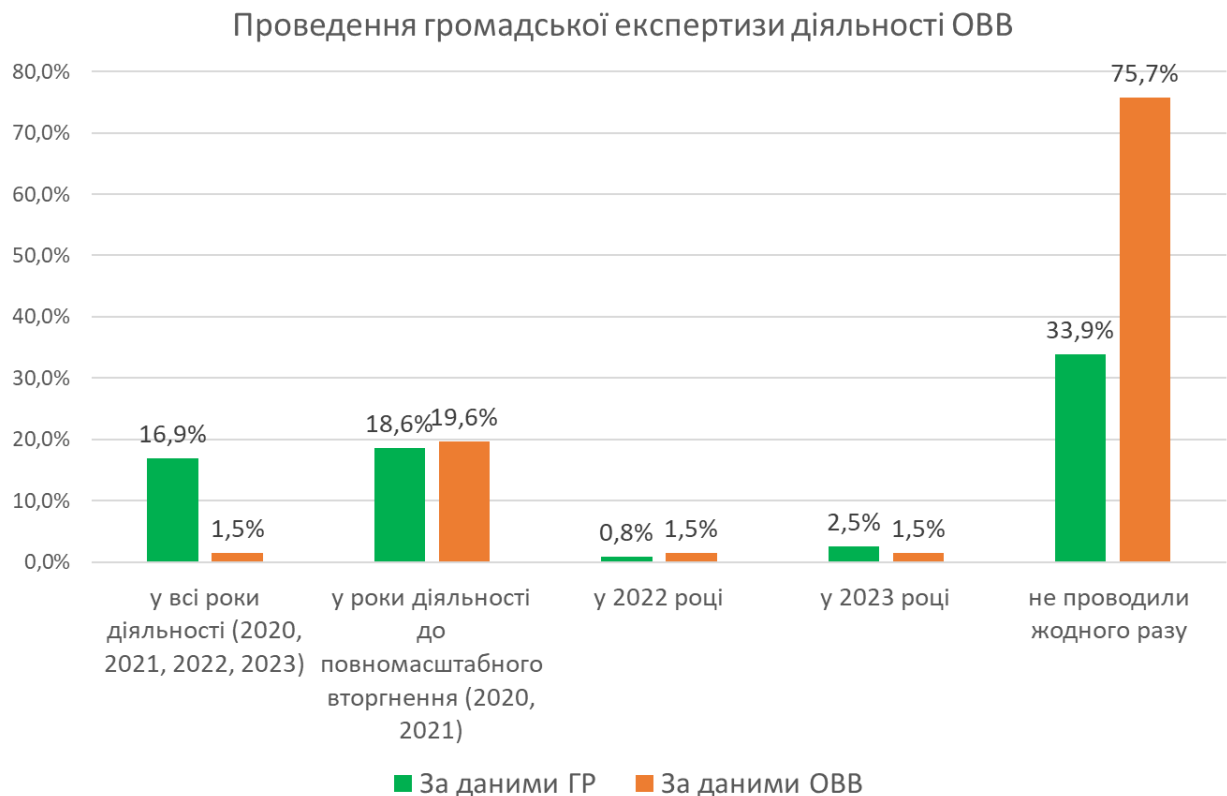
Водночас опитані експерти відзначили, що значна частина членів громадських рад не вірно розуміє їх основну – консультативно-дорадчу – функцію, сприймаючи ради, як майданчик для вирішення проблемних питань власного інституту громадянського суспільства. Натомість консультативно-дорадча роль передбачає розуміння функції адвокації та просування інтересу під час вироблення політики, однак далеко не всі інститути громадянського суспільства вміють це робити.

Окремі представники громадських рад пропонували надати громадським радам повноваження самостійно розробляти положення про громадську раду, яке буде затверджуватись органом виконавчої влади. Також пропонувалося передбачити у Типовому положенні можливість та процедуру виключення зі складу громадської ради члена у разі порушення ним правил етичної поведінки, а також запровадити індивідуальне звітування кожного члена громадської ради, задля уникнення в майбутньому потрапляння до складу “неактивних” членів ради.

4. Проведення громадськими радами громадської експертизи та громадської антикорупційної експертизи

Аналіз відповідей представників органів виконавчої влади свідчить, що більшість громадських рад (майже 76%) не проводили громадську експертизу діяльності відповідного органу виконавчої влади жодного разу за період, який

досліджується (2020–2023 роки). За оцінками опитаних представників громадських рад, не проводила таку експертизу понад третина громадських рад (водночас ще близько третини представників рад відзначили, що не володіють відповідною інформацією). При цьому за інформацією представників органів виконавчої влади, практично всі випадки проведення громадських експертиз громадською радою (близько 20%) припадали на роки до повномасштабного вторгнення (2020 та 2021).

Діаграма 22.

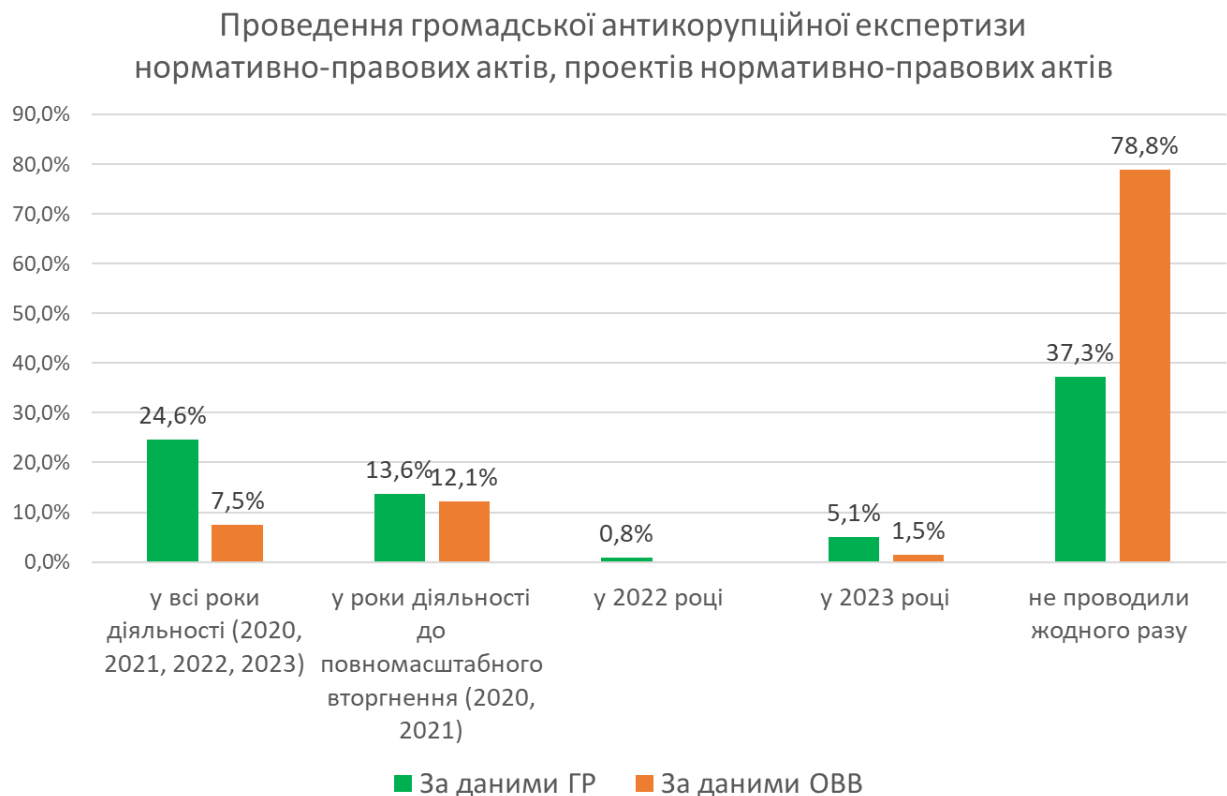
Слід зазначити, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», матеріали проведених громадських експертиз діяльності органів виконавчої влади розміщуються у відповідній рубриці на Урядовому порталі. З 2020 року на Урядовому порталі розміщені матеріали 8 громадських експертиз, з них лише 1 експертиза, проведена громадською радою.

Таким чином громадські ради рідко застосовують механізм громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади у своїй діяльності безвідносно до часу діяльності (до чи після повномасштабного вторгнення).

Що стосується *громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів, проектів нормативно-правових актів*, то, за інформацією опитаних представників органів виконавчої влади, більшість громадських рад (близько 79%) не проводили таку експертизу жодного разу протягом років, які досліджуються (2020–2023). Разом з цим, за оцінками представників громадських рад, таких рад

налічується лише 37% (при цьому ще близько 24% представників рад не володіють відповідною інформацією).

Отже, як і у випадку з громадською експертизою діяльності органів виконавчої влади, механізм громадської антикорупційної експертизи не був значно затребуваним серед громадських рад безвідносно до часу діяльності (до чи після повномасштабного вторгнення).

Діаграма 23.

Слід водночас зауважити, що різниця у відповідях щодо проведення громадськими радами громадської та громадської антикорупційної експертиз, які надавалися представниками органів виконавчої влади та представниками громадських рад, можуть свідчити про різне розуміння згаданих механізмів, можливе здійснення радами діяльності, схожої на громадську експертизу, однак без дотримання положень законодавства про відповідні механізми, ненадання органу виконавчої влади результатів експертизи в установленому порядку.

5. Проведення засідань громадських рад та інша діяльність

Типове положення передбачає, що основною формою роботи громадської ради є засідання, які проводяться у разі потреби, але не рідше ніж один раз на квартал.

Аналіз щоквартальної інформації про взаємодію органів виконавчої влади з громадськими радами, яка розміщується Секретаріатом Кабінету Міністрів України на Урядовому порталі, свідчить, що у 2021 році, залежно від кварталу, принаймні

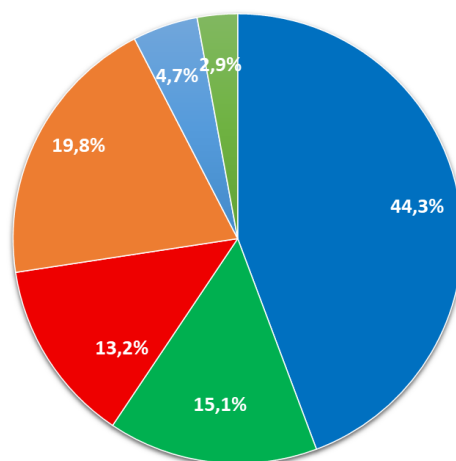
один раз на квартал проводили засідання від близько третини до близько половини громадських рад. При цьому ще близько третини рад проводили два і більше засідань на квартал. Кількість громадських рад, які не проводили засідання в тому чи іншому кварталі 2021 року, не перевищувала 28%.

Натомість для порівняння – у 2023 році, під час повномасштабної війни, принаймні один раз на квартал проводили засідання залежно від кварталу від близько третини до близько 40% рад, ще до 10% рад проводили 2 і більше засідання на квартал. Однак, кількість громадських рад, які не проводили жодного засідання протягом того чи іншого кварталу 2023 року, як правило, перевищувала 50%.

Як бачимо, і до повномасштабного вторгнення певна частина громадських рад проводила свої засідання рідше одного разу на квартал. Водночас повномасштабне вторгнення посилило цю негативну тенденцію. *Основним фактором нерегулярного (рідше одного разу на квартал) проведення засідань громадської ради у роки до повномасштабного вторгнення* опитані представники громадських рад вказали обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19. Водночас *під час повномасштабного вторгнення такими факторами* були питання, пов'язані з введенням воєнного стану, безпековою ситуацією та складністю забезпечити кворум під час засідань.

Більшість опитаних представників громадських рад (понад 75%) вказали, на утворення громадською радою, яку вони представляють, постійних та тимчасових *робочих органів* – правління, президії, секретаріату, комітетів, комісій, експертних та робочих груп тощо.

За даними 44,3% опитаних представників громадських рад, згадані робочі органи складаються виключно з членів громадських рад. В інших випадках до складу таких органів входять члени громадських рад, представники органів виконавчої влади та заінтересованих сторін.

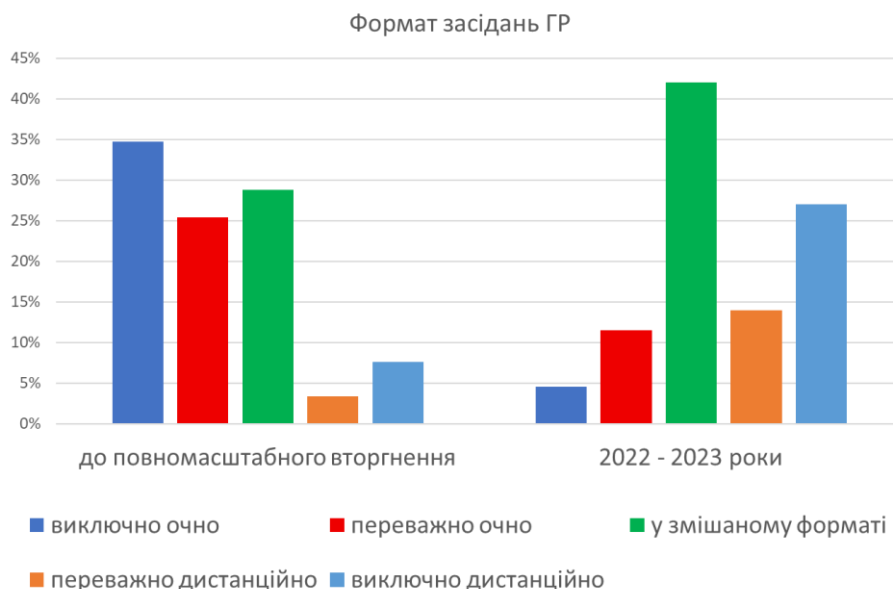

- Виключно члени ГР
- Члени ГР та представники ОВВ
- Члени ГР та представники інших заінтересованих сторін
- Члени ГР, представники ОВВ та інших заінтересованих сторін
- Не володію зазначеною інформацією
- Інший варіант

Діаграма 24.

За інформацією опитаних представників органів виконавчої влади, засідання 26 (41,3%) громадських рад та їх робочих органів проходять у *змішаному форматі* (частина учасників присутня очно, частина дистанційно), 14 (22,2%) громадських рад проводять засідання *переважно дистанційно*, 11 (17,5%) – *виключно дистанційно*, 6 (9,5%) – *виключно очно*, 4 (6,3%) – *переважно очно*. Слід звернути увагу, що також 2 громадські ради (3,2%) – *не проводять засідання з початку введення воєнного стану*.

Представники громадських рад вказали, що у роки до повномасштабного вторгнення засідання 34,7% громадських рад та їх робочих органів проходили виключно очно, 28,8% – у змішаному форматі, 25,4% – переважно очно, 7,6% – виключно дистанційно, 3,4% – переважно дистанційно. У 2022 – 2023 роках 42% громадських рад проводили свої засідання та засідання своїх робочих органів у змішаному форматі, 27% - виключно дистанційно, 14% - переважно дистанційно, 11,5% - переважно очно, 4,6% - виключно очно.

Діаграма 25.

49,2% опитаних представників громадських рад вказали, що у роботі громадської ради в усі роки діяльності практикувалося *схвалення пропозицій та рекомендацій з окремих питань шляхом опитування її членів у письмовому або електронному вигляді*; 16,1% вказали на використання такої форми схвалення пропозицій у роки діяльності громадської ради до повномасштабного вторгнення; 14,4% – у 2022 та 2023 роках. Лише 16,9% опитаних вказали, що громадські ради не використовували таку форму жодного разу. Ще 10,2% опитаних представників громадських рад зазначили, що не володіють цією інформацією. Отже, для більшості громадських рад не є проблемним питанням організувати опитування членів у письмовому або електронному вигляді для прийняття рішень. Як відзначали представники громадських рад, оперативна комунікація, між членами громадської

ради, включаючи голосування за окремі рішення, здійснюється у спеціально створених групах у соціальних мережах або месенджерах.

68,8% опитаних представників громадських рад вказали, що громадські ради організовували і *проводили семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші публічні заходи*, 27,1% опитаних вказали, що громадською радою не організовувались та не проводились подібні заходи.

Значна частина опитаних вважає за доцільне *осучаснити формати діяльності громадських рад*, передбачивши у Типовому положенні більше можливостей роботи із використанням *новітніх технологій та зменшити бюрократизацію їх діяльності (ведення протоколів, підготовку та прийняття планів, звітів тощо)*.

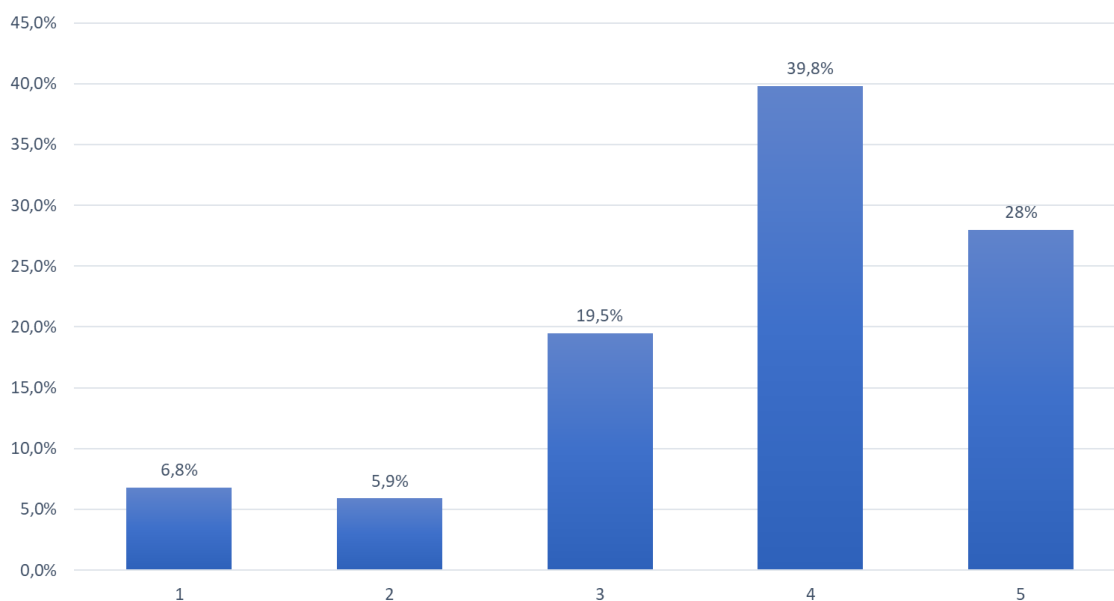
Крім того, представники громадських рад пропонують визначити *джерела ресурсного забезпечення діяльності громадських рад, зокрема компенсацію витрат на відрядження для участі у засіданнях громадської ради, фінансову підтримку досліджень, експертиз та оцінок, які проводяться громадською радою*.

6. Взаємодія між органами виконавчої влади та громадськими радами

Представникам громадських рад було запропоновано *оцінити рівень взаємодії органу виконавчої влади з громадською радою* за шкалою від 1 (дуже низький) до 5 (дуже високий). Відповіді розподілились таким чином:

- 5 – 33 (28%) опитаних;
- 4 – 47 (39,8%) опитаних;
- 3 – 23 (19,5%) опитаних;
- 2 – 7 (5,9%) опитаних;
- 1 – 8 (6,8%) опитаних.

Оцінка рівня взаємодії ОВВ з ГР

Як бачимо, лише близько 13% опитаних представників громадських рад оцінюють взаємодію з органами виконавчої влади нижче середнього. Серед *низької оцінки* відзначалися: формальний рівень взаємодії з боку органу виконавчої влади; неврахування або формальне врахування пропозицій та ініціатив громадської ради; відсутність знань та навичок з питань взаємодії з громадськістю у представників органів виконавчої влади; небажання керівництва органу виконавчої влади взаємодіяти з громадською радою.

Відповідно до щоквартальної інформації Секретаріату Кабінету Міністрів, у 2020 році залежно від кварталу від 33 до 42 органів виконавчої влади *залучали громадські ради до консультацій з громадськістю*, надаючи їм для обговорення проекти нормативно-правових актів або питання, пов'язані з діяльністю відповідних органів, у 2021 році – від 37 до 40 органів виконавчої влади, у 2022 році – від 23 до 33 органів виконавчої влади, у 2023 році – від 28 до 32 органів виконавчої влади. Водночас 61% представників громадських рад відзначили, що орган виконавчої влади надавав громадській раді проекти нормативно-правових актів, щодо яких проводилися консультації з громадськістю, в усі роки діяльності громадської ради, 19,5% вказали, що орган виконавчої влади надавав такі проекти у роки до повномасштабного вторгнення, 3,4% – у 2022 році, 5,9% – у 2023 році, 5,9% опитаних вказали, що орган виконавчої влади жодного разу не надав громадській раді проекти нормативно-правових актів, щодо яких проводилися консультації з громадськістю.

Що стосується *розгляду рішень громадської ради*, то, за даними опитування представників органів виконавчої влади, *органи інформують громадські ради про результати такого розгляду у такий спосіб*:

- надсилання офіційного листа громадській раді – 68% опитаних;
- публікація відповіді на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади – 25,7% опитаних;
- надсилання протоколу засідання/наради, на якому розглядалось рішення громадської ради – 25,7% опитаних;
- виступ представника органу виконавчої влади на засіданні громадської ради – 15% опитаних.

Водночас опитані представники громадських рад способами інформування органом виконавчої влади про результати розгляду її рішень визначають:

- надсилання офіційного листа громадській раді – 61% опитаних;
- виступ представника органу виконавчої влади на засіданні громадської ради – 51,7% опитаних;
- публікація відповіді на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади – 30,5% опитаних;
- надсилання протоколу засідання/наради, на якому розглядалось рішення громадської ради – 27,1% опитаних;
- відображення у звіті про проведення консультацій з громадськістю – 21,2%.

Серед основних причин відхилення пропозицій громадської ради, опитані представники органів виконавчої влади, при яких діють громадські ради, відзначили:

- пропозиції не належать до повноважень органу виконавчої влади – 26 (41,3%) опитаних;
- питання вже нормативно врегульовані – 23 (36,5%) опитаних;
- недостатнє обґрунтування пропозицій – 16 (25,4%) опитаних;
- недостатність ресурсів у органу виконавчої влади для реалізації пропозицій – 13 (20,6%) опитаних.

Згадані результати свідчать, що результативна взаємодія громадських рад та органів виконавчої влади має включати у т.ч. роботу з роз'яснення повноважень відповідних органів та законодавства, яке врегульовує питання, що розглядаються громадськими радами.

47,2% опитаних представників органів виконавчої влади вказали, що члени громадських рад входять до складу інших консультативно-дорадчих органів, утворених при органах виконавчої влади.

Про кількість осіб, які відповідно до своїх функціональних обов'язків здійснюють взаємодію з громадською радою в органі виконавчої влади, учасники опитування від органів виконавчої влади, при яких діють громадські ради, вказали наступне:

- 1 відповідальна особа – у 33 (40,3%) опитаних органах влади;
  - 2 відповідальні особи – у 26 (31,7%) опитаних органах влади;
  - 3 відповідальні особи – у 10 (12,2%) опитаних органах влади;
  - 4 відповідальні особи – у 6 (7,3%) опитаних органах влади.
- 7 (8,5%) опитаних не змогли відповісти на це питання.

Таким чином у більшості випадків взаємодію з громадською радою в органах виконавчої влади забезпечують 1–2 працівника.

Водночас у більшості випадків громадські ради також співпрацюють з іншими структурними підрозділами органу виконавчої влади, крім підрозділу, який відповідно до функціональних обов'язків забезпечує взаємодію з громадською радою. Про це зазначили 84,7% опитаних представників громадських рад.

За даними опитування представників органів виконавчої влади, *функції секретаря громадської ради* у 31 (49,2%) громадських радах виконує один з членів громадської ради, у 28 (44,4%) – представник органу виконавчої влади, у 3 (4,8%) – секретар обирається для кожного засідання громадської ради і може бути як членом громадської ради, так і представником органу виконавчої влади. 1 (1,6%) громадська рада не має секретаря.

Водночас значна частина опитаних представників органів виконавчої влади вважає, що у разі *призначення секретаря громадської ради з числа представників органу виконавчої влади порушує принцип автономності* консультативно-дорадчого органу та створює *додаткове навантаження на співробітників органу влади*. У

зв'язку з цим вони пропонують визначити у Типовому положенні, що секретар громадської ради обирається (призначається) з числа членів громадської ради.

Водночас деякі представники органів виконавчої влади вважають, що секретар громадської ради від органу виконавчої влади сприяє налагодженню більш тісної взаємодії з громадською радою.

90,7% опитаних представників громадських рад вказали, що орган виконавчої влади *забезпечує громадську раду приміщенням для проведення засідань*, 49,2% – *приміщенням для роботи секретаріату*, 43,2% – *засобами зв'язку*.

Усі опитані представники органів виконавчої влади, при яких функціонують громадські ради, відзначили, що мають *рубрику, присвячену діяльності громадської ради* на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади.

Загалом *серед проблемних питань*, які виникають у процесі взаємодії між органом виконавчої влади та громадською радою, *представники громадських рад* називали:

- відсутність зворотного зв'язку;
- ігнорування висновків, рішень та пропозицій громадської ради;
- небажання включати представників громадської ради до складу інших консультативно-дорадчих органів, зокрема комісій, робочих груп тощо.

Натомість *представники органів виконавчої влади* до основного проблемного питання віднесли *низьку активність членів громадської ради*.

Представники громадських рад також відзначали *важливість міжсекторальної співпраці*, зокрема, *проведення регулярних зустрічей голів громадських рад* з керівництвом Уряду та відновлення повноцінної роботи Ради голів громадських рад. Це, на їх думку, дозволить налагодити системну взаємодію між громадськими радами, надасть можливість узгоджувати міжсекторальні питання, обговорювати проблемні питання, які виникають у діяльності громадських рад та у процесі їх взаємодії з органами виконавчої влади, а також ділитися позитивним досвідом та кращими практиками. З метою уникнення неконструктивної роботи, такі зустрічі пропонуються проводити з чітким порядком денним та заздалегідь визначеними доповідачами.

Крім того, представники громадських рад звертають увагу на необхідність *визначення уповноваженої посадової особи або структури, до якої громадські ради можуть звертатися у разі виникнення проблемних питань* у своїй діяльності та взаємовідносинах з органом влади, а також *вироблення механізму оскарження дій та рішень органів виконавчої влади* у відносинах з громадською радою, *забезпечити реагування у випадку невиконання органами влади вимог законодавства* щодо взаємодії з громадськими радами.

Хоча більшість учасників опитування відзначила достатність існуючого законодавства для організації ефективної роботи громадських рад, окремі учасники вважають за необхідне *забезпечити врегулювання питань формування та діяльності громадських рад на законодавчому рівні*.

Також більшість учасників опитування вважають, що *проведення навчань* для представників органів виконавчої влади та громадських рад, а також *спільні заходи* сприятимуть налагодженню ефективної взаємодії. Крім того, пропонувалося *більше залучати громадські ради до заходів*, які проводять органи виконавчої влади, роботи інших консультативно-дорадчих органів та *розроблення програм, нормативно-правових актів*.

Інші отримані пропозиції стосувалися введення відповідальності представників органів виконавчої влади за необґрунтовану відмову у розгляді та врахуванні рекомендацій громадської ради, започаткування звітування органів влади про роботу з громадською радою та результати розгляду її пропозицій.

7. Особливості діяльності громадських рад у період воєнного стану

Близько половини опитаних (44,1% представників громадських рад та 52,9% представників органів виконавчої влади) відзначили, що відповідні громадські ради змінили (зменили) активність після запровадження воєнного стану.

При цьому, за даними переважної більшості опитаних (70,3% представників громадських рад та 84,7% представників органів виконавчої влади), *кількісний склад членів громадської ради у період воєнного стану не змінився*. Водночас серед наявних причин зменшення кількісного складу відзначали: смерть або загибель члена громадської ради, служба у ЗСУ, перехід на роботу до органу виконавчої влади.

Зміна формату засідань громадської ради у період воєнного стану відбулася за інформацією близько половини учасників опитування (55,1% представників громадських рад та 45,8% представників органів виконавчої влади). Засідання громадських рад проводяться переважно у дистанційному або змішаному форматі.

Майже 80% і представників громадських рад, і представників органів виконавчої влади вважають, що громадська рада може повноцінно виконувати свої функції у період воєнного стану.

Водночас *серед причин, які заважають громадській раді повноцінно виконувати свої функції*, учасники опитування відзначали:

- обмеження, пов'язані з правовим режимом воєнного стану (доступ до приміщень органу влади, доступ до певної інформації, небезпека зібрань тощо);
- службу частини членів громадської ради у ЗСУ, виїзд за кордон, активну волонтерську діяльність.

За інформацією низки представників органів виконавчої влади, у період воєнного стану громадські ради, окрім діяльності, передбаченої Типовим положенням, здійснювали, зокрема, волонтерську та благодійну діяльність (6 рад), започаткували канал на YouTube (1 рада).

46 (73%) представників органів виконавчої влади вказали, що продовжують публікацію інформації про діяльність громадської ради на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади у період воєнного стану.

Переважає більшість учасників інтерв'ю відзначали, що *доцільно відновити можливість формування нового складу громадських рад у період воєнного стану* при тих органах виконавчої влади, при яких вони не утворені, або не можуть повноцінно виконувати покладені на них завдання та функції.

VI. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження засвідчило, що громадські ради, навіть в складних умовах воєнного часу, продовжують бути одним з механізмів залучення громадськості до формування та реалізації політики.

Попри те, що відповідно до Законів України “Про центральні органи виконавчої влади” та “Про місцеві державні адміністрації” створення консультативно-дорадчих органів є дискреційним повноваженням органів виконавчої влади, громадські ради можна віднести до особливого виду консультативно-дорадчих органів, що мають створюватися за дорученням Уряду та особливості функціонування яких визначаються урядовим рішенням (на ряду з деякими іншими консультативно-дорадчими органами – молодіжними радами, радами з питань внутрішньо переміщених осіб, радами з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності тощо). У порівнянні з досвідом функціонування консультативно-дорадчих органів в європейських країнах мережа обов’язкових громадських рад є особливістю саме України. Запровадження такої практики на початку 2000-х років може бути пояснена доцільністю формування традицій залучення громадськості в умовах трансформації державного управління та розвитку демократії. Водночас на сьогодні окремого дослідження потребує питання співвідношення діяльності громадських рад та інших громадських консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади.

Станом на середину 2024 року громадські ради функціонували при переважній більшості центральних органів виконавчої влади, обласних, Київській міській військових (державних) адміністраціях (склад більшості з них продовжує діяльність з 2021 року). При цьому переважна більшість опитаних вказали, що громадські ради можуть повноцінно виконувати свої функції у період воєнного стану.

Водночас, розглядаючи **особливості функціонування громадських рад саме у період воєнного стану**, насамперед варто відзначити, що відповідні умови **суттєво ускладнили проведення засідань громадських рад** (Типове положення передбачає щоквартальне проведення таких засідань). Якщо у 2021 році кількість громадських рад, які не проводили засідання в тому чи іншому кварталі, не перевищувала 28%, то у 2023 році кількість таких рад, як правило, перевищувала 50%. Основними факторами нерегулярного (рідше одного разу на квартал) проведення засідань громадської ради під час повномасштабного вторгнення визначалися питання, пов’язані з введенням воєнного стану, безпековою ситуацією та складністю забезпечити кворум під час засідань.

Разом з цим значна частина громадських рад продовжила виконання основних функцій, визначених відповідним Типовим положенням (постанова Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996), хоча для певної частини громадських рад це було ускладнено після повномасштабного вторгнення.

Серед **факторів, які спричинили те, що певні функції, передбачені Типовим положенням, у якомусь році не здійснювалися**, опитані представники громадських рад відзначили:

- низький рівень активності або експертності громадської ради, відсутність інтересу та мотивації членів громадської ради;
- низький рівень взаємодії органу виконавчої влади з громадською радою, неврахування пропозицій громадської ради;
- введення воєнного стану та пов'язаних з цим обмежень, бойові дії або окупація регіону, виїзд частини членів громадських рад за межі регіону/країни, вступ частини членів на службу у ЗСУ;
- відсутність методичних рекомендацій щодо здійснення громадського моніторингу за діяльністю органу виконавчої влади, його прозорістю та відкритістю.

Однак, за оцінками органів виконавчої влади, низку функцій (подання пропозицій щодо організації консультацій з громадськістю, вирішення проблемних питань у сфері діяльності органу, підготовки проектів нормативно-правових актів, удосконалення роботи органу виконавчої влади) близько третини громадських рад не виконували протягом усіх років своєї діяльності, отже, **на спроможність громадських рад здійснювати відповідну діяльність впливають й інші фактори, крім воєнного часу**. Також привертає увагу те, що значна кількість громадських рад протягом років їх діяльності не проводили громадські та громадські антикорупційні експертизи, що передбачено Типовим положенням.

Переважна більшість учасників опитування вважає рівень взаємодії між органами виконавчої влади та громадськими радами вище середнього. Майже всі громадські ради забезпечуються приміщенням для проведення засідань, а майже половина громадських рад – приміщеннями для роботи секретаріату та засобами зв'язку. Водночас **аналіз заходів, що здійснюються органами виконавчої влади для взаємодії з громадськими радами, свідчить про недостатність відповідної роботи**. Зокрема, лише близько половини органів виконавчої влади надають громадським радам проекти нормативно-правових актів, щодо яких проводяться консультації з громадськістю.

До **проблемних питань, які виникають у процесі взаємодії між органом виконавчої влади та громадською радою**, представники громадських рад відносили: відсутність зворотного зв'язку; ігнорування висновків, рішень та пропозицій громадської ради; небажання включати представників громадської ради до складу інших консультативно-дорадчих органів, зокрема комісій, робочих груп тощо. Натомість представники органів виконавчої влади до основного проблемного питання віднесли низьку активність членів громадської ради.

Серед окремих проблемних питань, пов'язаних із загальним функціонуванням громадських рад, – **відсутність інтересу до входження до складу громадських рад експертів від відомих громадських організацій, аналітичних центрів**, які могли б посилити рівень експертності цих консультативно-дорадчих органів. Серед можливих причини – відсутність часу та ресурсів для додаткового навантаження, наявність інших каналів комунікації з органами виконавчої влади.

Якщо говорити про результати опитування експертів, то, на їх думку, **громадські ради в наявному форматі часто неналежним чином виконують свою основну – консультативно-дорадчу – функцію**. На рівні обласних військових (державних) адміністрацій вони можуть бути ефективні, як представництво громадського сектору, однак на рівні міністерств більш ефективними можуть бути

так звані ad hoc (під конкретний випадок) консультативні групи, ради. Також краще спрацьовують формати, сфокусовані на окремій темі/окремому секторі (молодіжні ради, ради з питань розвитку громадянського суспільства тощо). Також, на думку експертів, часто члени громадських рад не вірно розуміють їх основну, консультативно-дорадчу, функцію. Вони сприймають громадські ради, як майданчик для вирішення проблемних питань того чи іншого інституту громадянського суспільства.

За результатами дослідження, **представниками органів виконавчої влади та громадських рад були надані такі пропозиції щодо змін в умовах створення та функціонування відповідних рад:**

- відновлення можливості формування нового складу громадських рад у період воєнного стану при тих органах виконавчої влади, при яких вони не утворені, або не можуть повноцінно виконувати покладені на них завдання та функції;

- уточнення механізму створення ініціативної групи для організації формування нового складу громадської ради;

- можливий перегляд підходу до формування складу громадської ради (наприклад, квоти для визначення членів органом виконавчої влади та для обрання членів інститутами громадянського суспільства; квоти для представників органів самоорганізації населення, громадських утворень з охорони громадського порядку тощо у складі громадських ради при місцевих державних адміністраціях), вжиття заходів для запобігання так званим “рейдерським захопленням” громадських рад пов’язаними особами;

- можливий перегляд граничного кількісного складу громадських рад (запровадження гнучкого кількісного складу, збільшення кількісного складу для громадських рад при обласних військових (державних) адміністраціях);

- додатковий перегляд вимог до експертного рівня кандидатів до складу громадських рад при міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади (водночас для обласного і насамперед районного рівнів це може суттєво зменшити кількість кандидатів до складу громадських рад);

- уточнення критеріїв, які доводять, що інститути громадянського суспільства реалізують свої проекти у сфері, пов’язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади;

- визначення механізму рейтингового електронного голосування при формуванні складу громадських рад та створення інструменту для цього, яким могли б скористатися всі органи виконавчої влади;

- збільшення строку повноважень складу громадських рад з 2 до 3 років;

- уточнення процедури визначення нового члена громадської ради у разі припинення членства одним із членів ради;

- передбачення створення громадських рад при територіальних органах центральних органів виконавчої влади;

- надання громадським радам функцій здійснення громадського контролю за діяльністю відповідних органів виконавчої влади;

- передбачення включення голів громадських рад до складу колегій органів виконавчої влади, надання членам громадських рад можливості брати участь у всіх робочих нарадах органу виконавчої влади та мати доступ до керівництва органу влади та структурних підрозділів;

- надання громадським радам повноваження самостійно розробляти положення про громадську раду, яке потім затверджуватиме орган виконавчої влади;

- запровадити індивідуальне звітування членів громадських рад для стимулювання їх більш активної діяльності;

- зменшити бюрократизацію у діяльності громадських рад (ведення протоколів, підготовку та прийняття планів тощо);

- визначити джерела ресурсного забезпечення діяльності громадських рад, зокрема компенсацію витрат на відрядження для участі в засіданні, фінансову підтримку досліджень та експертиз тощо.

- організовувати спільні навчання для представників органів виконавчої влади та громадських рад.